

1860-1865	Jerichoovice	milostný obraz Panny Marie Czesťochovské	nachází se vedle oderské silnice na kopci Kólbésberge na pozemku č. 38	je udržován z ofery, o čemž vede farář účetní záznamy	s arcibiskupským svolením bylo uctívání tohoto obrazu dovoleno v roce 1854
1833-1836	Jestřábí	kaple	vedle hřbitova	obec	pro katolické využití
1860-1865	Jestřábí	kaple	při hřbitově	kapli udržuje obec	ze zbožného úmyslu
1833-1836	Jestřábí	kříž	na hřbitově	obec	na znamení toho, že se jedná o katolický hřbitov
1833-1836	Jestřábí	kříž	podél cesty do Fulneku	Franz Schenk, sedlák	zbožný úmysl
1860-1865	Jestřábí	kříž	vedle cesty do Fulneku na selském gruntu č. 25	je udržován nynějším majitelem pozemku	ze zbožného úmyslu
1833-1836	Jestřábí	Boží muka s obrazem	podél cesty do Fulneku	Johann Schenk, sedlák	zbožný úmysl
1833-1836	Jestřábí	Boží muka s obrazem Ježíše	vedle cesty do Fulneku	Ondřej Gellner, dědičný rychtář	ze zbožných úmyslů
1860-1865	Jestřábí	Boží muka ke cti sv. Anny	vedle cesty do tunelu na selském gruntu č. 18	je udržována majitelem pozemku	ze zbožného úmyslu
1860-1865	Jestřábí	Boží muka, představující smrt sv. Josefa	vedle cesty do Fulneku, na selském gruntu č. 22	je udržováno majitelem pozemku	ze zbožného úmyslu
1860-1865	Jestřábí	Boží muka ke cti Panny Marie Czesťochovské	vedle cesty do Fulneku na selském gruntu č. 2	je udržováno nynějším majitelem pozemku	ze zbožného úmyslu

1860-1865	Jestřábí	Boží muka ke cti sv. Anny	vedle cesty do Fulneku na selském gruntu č. 20	udržuje pokaždé majitel pozemku	ze zbožného úmyslu
1833	Jílovec	kaple sv. Františka	na obecním pozemku vedle vsi	obec	vzhledem ke skutečnosti, že obec nemá svůj kostel, byla postavena tato kaple, aby se tam mohli o nedělích nemocní a staří lidé modlit ruženec
1836	Jílovec	o něco větší kaple sv. Floriána	postavena na společném pozemku na skalnatém povrchu poblíž silnice	udržuje obec	byla tu postavena už od nepaměti, pravděpodobně z toho důvodu, že tamní obyvatelé vesnice nemají v místě žádný kostel a od ostatních kostelů jsou dosti vzdáleni, v této kapli se shromažďují po nedělích a svátcích a tamtéž obstarávají své pobožnosti
1860-1865					
1833	Jílovec	kaple sv. Anny	na pozemku sedláka Jakuba Sokola	vlastník	zbožný úmysl
1836	Jílovec	druhá menší kaple sv. matky Anny, stejně tak za vesnicí na pěšině do Bílovice	leží na pozemku jiloveckého sedláka Jakuba Sokola, dům č. 21	majitel pozemku	tato kaple zde stojí od nepaměti, aniž bychom věděli, kdy nebo z jakých důvodů byla postavena, pravděpodobně ze zbožných úmyslů
1860-1865	Jílovec	kaple ke cti sv. Anny	za vesnicí na cestě do Bílovice, na selském gruntu č. 21	kříž udržuje vlastník pozemku	ze zbožného úmyslu
1833	Jílovec	socha sv. Benedikta	na pozemku Matouše Sokola vedle bílovecké cesty	vlastník pozemku	zbožný úmysl

1836	Jílovec	socha sv. Benedikta	na bilovecké stezce mezi Kujavami a Jílovcem, stojí na pozemku jíloveckého sedláka Matouše Sokola, dům č. 20	sochu udržuje majitel pozemku	Tuto sochu nechal postavit tehdejší vlastník pozemku Mathes Sokol před 18 lety, a to ze zbožného úmyslu, a k udržování sochy určil své nástupce. Od té doby uctívá obec Jílovec sv. Benedikta jakožto patrona a přímluvce u Boha za odvrácení nepřízně počasí. Slavi tento den a nechávají odsloužit čtenou mši svatou za obec.
1860-1865	Jílovec	socha ke cti sv. Benedikta	na cestě mezi Jílovcem a Kujavami, na selském gruntu č. 20	sochu udržuje majitel pozemku	sv. Benedikt je v obci uctíván jako patron a přímluvce za odvrácení živelných škod
1860-1865	Jílovec	kříž	před kaplí na obecní louce	kříž udržuje obec	kříž dala roku 1838 postavit obec z katolického zvyku, revers je uložen na fáře
1833-1836	Lukavec	kostelní kříž	na pozemku před kostelem	kříž udržuje obec	jakožto znamení katolického kostela
1860-1865	Lukavec	kříž	před kostelem	obec	podle katolického zvyku
1833-1836	Lukavec	kaple sv. Anny	postavena dále od vesnice, na pustém kamenitěm pahorku vedle opavské cesty	kapli udržuje obec	kaple zde existuje od nepaměti, byla pravděpodobně postavena obcí, obec uctívá sv. matku Annu jako obzvláštní přímluvkyni u Boha a slaví její den
1860-1865	Lukavec	kaple sv. Anny	dáaleko za vesnicí na selském pozemku (dům č. 17) na návrší	obec	byla před nějakou dobou pravděpodobně vystavěna obcí, protože ta uctívá sv. Annu jako svou patronku
1833-1836	Lukavec	kaple sv. Jana Nepomuckého	na vesnickém palouku v horní části vsi	kapli udržuje obec	postavila ji před časy obec k uctění sv. Jana Nepomuckého

1860-1865	Lukavec	kaple ke cti sv. Jana Nepomuckého	v horní části vsi na obecním pozemku	obec	před časem ji dala zbudovat obec k uctění sv. Jana Nepomuckého
1833-1836	Lukavec	socha sv. Františka Xaverského	stojí na vrchnostenské půdě, vzdána od vesnice vedle cesty do Gručovic	dříve udržoval tuto sochu augustiniánský probošt z Fulneku, ovšem po zrušení kláštera se této sochy ujala obec	tuto sochu nechal postavit augustiniánský probošt jako tehdejší pozemkový vlastník ke cti sv. Františka, co by přímluvce u Boha proti netěsu a nepohodě
1860-1865	Lukavec	Boží muka sv. Františka Xaverského	na cestě do Gručovic na selském pozemku (dům č. 59)	udržuje majitel pozemku	Nechal je postavit probošt augustiniánského konventu ve Fulneku, aby Bůh skrze přímluvu tohoto svatého ochraňoval pole od krupobití. Po zrušení kláštera se jich ujala obec.
1860-1865	Lukavec	Boží muka sv. Antonína	za vsí na cestě do Opavy; na selském pozemku (dům č. 3)	udržuje majitel pozemku	ze zbožných důvodů
1860-1865	Lukavec	Boží muka ke cti sv. Jana Nepomuckého	v poli na návrší před vesnicí, vpravo od cesty do Fulneku, na selském pozemku (dům č. 57)	majitel pozemku	z obzvláštní úcty
1833	Stachovice	Kaple Panny Marie	pod stezkou na selském pozemku č. 32	podle znění koupě selského gruntu udržuje každý z vlastníků pozemku	byla postavena před dávnými časy majitelem tohoto pozemku, ze zbožných pohnutek
1860-1865	Stachovice	kaple zasvěcená Panně Marii a sv. Janu Nepomuckému	nachází se ve vesnici vedle pěší cesty do Fulneku na parc.č. 32	udržuje ji každý držitel tohoto pozemku - podle toho, kdo ji koupí	byla postavena před dávnými časy jedním z majitelů tohoto pozemku - se zbožným záměrem
1833	Stachovice	kaple s vyobrazením Bičování Spasitele	vedle stezky do Fulneku na selském pozemku č. 37		nechal ji postavit již dlouho zesnulý Paul Schenk

1860-1865	Stachovice	kaple zobrazující Bičování Krista	nachází se na začátku obce u pěší cesty do Fulneku na pozemku parc.č. 37	je udržována příslušným (současným) majitelem pozemku	nechal ji vybudovat Paul Schenk
1833	Stachovice	kříž s vyobrazením již zesnulého Spasitele	při horní části kostela, již mimo hřbitovní zdi	kříž udržuje obec	založen na základě katolického obyčej
1860-1865	Stachovice	kříž	na horní straně kostela za hřbitovní zdi	udržuje jej obec	postaven z katolické potřeby
1833	Stachovice	kříž s vyobrazením dosud žijícího Spasitele	na dolní straně při hřbitovní bráně	K udržování tohoto kříže uložil fundátor 5 zl. C.M. (konvenční měny) do rakouské záložny ve Vidni. Vkladní knížku lze nalézt v obecní truhlici (pokladně).	Kříž postaven ze zbožných pohnutek, aby také obyvatelé spodní vsi mohli vidět znamení svatého kříže, když vyjdou ze svého domu a aby mohli při své cestě do kostela během mijení ukřižovaného Spasitele jej uctít modlitbou.
1860-1865	Stachovice	kříž	na dolní straně kostela za hřbitovní zdi	podle Reversu jej udržuje vždy současný majitel usedlosti č. 69	na místě starého dřevěného poškozeného kříže ho v roce 1855 postavil Johann Herrmann, vlastník statku č. 69 ve Stachovicích
1860-1865	Stachovice	kamenný kříž s pozlacenou figurou Krista	před horním vchodem na hřbitov na obecním pozemku	stará se o něj obec	postaven ze zbožného úmyslu

Na překladu a zpracování soupisu se podíleli:

PhDr. Jaroslava Brichová, Stanislav Šmeidler, Mgr. Jirí Svobodník, Mgr. Zdeněk Orlita, Mgr. H. Jakubková.

Rok zpracování: 2006

Letci a vzduchoplavci (vybrané kapitoly z historie letectví na Novojičínsku)

Jan Číp

V roce 2008 si připomínáme řadu významných výročí. Nepřekvapí proto, že některá jako by byla zapomenuta. Takový je i osud řady výročí z oblasti ne příliš často zmiňované a známé – z oboru letectví.

V r. 1903 – před 105 lety – vzletli poprvé bratři Wrightové s motorovým letounem těžším než vzduch a zahájili tak éru moderního letectví.

Rok 1918 je rokem vzniku nové mladé Československé republiky a také jeho vojenského letectva. U jeho zrodu stál místní rodák z Loučky u Nového Jičína, major Robert Lev Melč (1891 – 1934). Není jistě bez zajímavosti, že v roce vzniku Československé republiky vzletl poprvé i vrtulník konstruktéra Ing. Viléma Žurovce (1883 – 1935), který technickými parametry a výkony překonal všechny konkurenty své doby.

Kdo to byl Ing. Vilém Žurovec, významný letecký konstruktér?

Pocházel z našeho kraje – z malé vesničky Harty (německy Lilien). Vesnička je dnes již neznámá – je více než symbolické, že ustoupila v 50. letech 20. st. výstavbě nynějšího Letiště Leoše Janáčka Ostrava – Mošnov. V malém parčíku před vstupní halou letiště, utopený v zeleni, stojí skromný pomníček Ing. Viléma Žurovce a jeho dvou bratrů – Josefa (1889 – 1936) a Leopolda (1894 – 1971). Bratr Josef sestrojil první letadlo domácí konstrukce na Moravě, Leopold byl obětavým spolupracovníkem obou svých starších bratrů.

Rodiče bratrů Žurovcových František a Marie vlastnili v obci Harty malé hospodářství o rozloze asi 3,5 ha. Postupně se jim narodilo devět dětí – pět chlapců a čtyři děvčata. Otec, aby zajistil početnou rodinu, pracoval jako slévač ve Vítkovicích. Každé ráno odcházel po třetí hodině ranní pěšky do Jistebníku nad Odrou a odtud pak vlakem do Vítkovic. Péče o hospodářství, domácnost a devět dětí ležela pak na bedrech starostlivé a milující matky. Otec po návratu z práce ještě pracoval na malém hospodářství. Děti docházely do školy do nedalekého Petřvaldu.

Chlapce nejvíce přitahovala poměrně dobře vybavená otcova dílna, která byla i jejich královstvím. S otcem opravovali zařízení a nástroje, neustále vymýšleli různá zlepšení a malé vynálezy. Někdy museli být z dílny vyháněni, aby pomohli také rodičům na poli. Otec své syny všemožně podporoval a radil jim. S radostí a uspokojením sledoval pokroky svých synů, kteří byli neobyčejně manuálně zruční. Proto nepřekvapilo, když odvedl svého nejstaršího syna Viléma do učení ve Vítkovicích, aby se připravoval na profesi elektrikáře a zámečnicka.

Mistr odborné výuky i dílenský inženýr si všiml neobyčejného zájmu a schopností svého učeně, jeho zručnosti a nadání v matematice, a tak mohl Vilém posléze získat závodní stipendium a vystudoval průmyslovou školu. Později za pomoci rakouského státního stipendia úspěšně vystudoval i vysokou školu technickou v Berlíně.

Po studiích procestoval Ing. Vilém Žurovec řadu zemí v Evropě. Usadil se v Německu v městečku Volkersdorf (dnešní Mirsk v Polsku poblíž frýdlantského

výběžku) nedaleko českých hranic. Nejbližším českým městem bylo Nové Město pod Smrkem. Zde se také oženil – vzal si dceru ředitele místního pivovaru – a zařídil si malou továrnu na turbínová čerpadla a kovové zboží. Továrna užívala slušně jeho rodinu a tak mohl svůj veškerý volný čas věnovat své celoživotní zálibě – letectví. Bylo možno jej potkávat v leteckých dílnách, kde se aktivně podílel na konstrukčním řešení letadel. Postupně se z něj stal uznávaný a vyhledávaný odborník v oboru konstrukce letadel. Se svou rodinou v Hartech na Moravě udržoval především písemný styk.

První letadlo domácí konstrukce na Moravě

Když v r. 1909 přeletěl slavný letec L. Bréliot kanál La Manche, rozhodl se v dalekých Hartech na Moravě Josef Žurovec, elektrikář a zámečnický firma „Nesselsdoorfer-Wagenbau-fabrik, A. G.“ (pozdější Tatra Kopřivnice), že si také postaví vlastní „letadlo“ a vzlétne.

Jistě smělý nápad smělého 20-ti letého mladého muže, který ve svém životě skutečné letadlo nikdy neviděl, pouze na obrázcích v novinách a na fotografiích svého staršího bratra Viléma. Ale mládí takové bývá – naštěstí ...Josef netušil, že brzy uvidí letadlo skutečné a dokonce v letu ... Všechno se zakrátko mělo změnit.

První vzlet letadla těžšího než vzduch na Moravě

V srpnu r. 1910 pozvali členové ostravského autoklubu slavného českého pilota Ing. Jana Kašpara do Ostravy, aby s ním domluvili první letecké vystoupení na Moravě. Ing. Jan Kašpar skutečně do Ostravy přijel i se svým impresáriem p. Hugonem Freundem.

Vyhlednuté místo startu a přistání letadla na polích za Svinovem se sice zdálo Ing. Kašparovi ne příliš velké, nicméně souhlasil. Jeho impresáριο vybral dokonce i zálohu na dopravu aeroplánu do Ostravy, ale pilot Ing. Jan Kašpar z neznámých důvodů své vystoupení v Ostravě nakonec odřekl.

Vedení ostravského autoklubu se tedy obrátilo na pilota Ing. A. Warchalovského, který své letecké umění předvedl krátce předtím ve Vídni. Následovala oboustranná dohoda a vystoupení Ing. A. Warchalovského se uskutečnilo v neděli 2. října 1910 na improvizované letištní ploše za Vítkovicemi při cestě do Bělé. Ing. A. Warchalowski předvedl se svým dvoumístným dvojplošníkem Farmanova typu hned několik úspěšných vzletů a přistání. Mezi tisíci nadšených diváků (přijely speciálně vypravenými vlaky ze širokého okolí) byl i mladý Josef Žurovec, pro kterého byl tento den nezapomenutelným zážitkem a osudově na něj prezentace letů zapůsobila. Ing. A. Warchalowski uskutečnil podobné působivé vystoupení i 30. října téhož roku v Brně. Mladý Josef Žurovec se s novými dojmy podělil se svým starším bratrem Vilémem a spolupráce dvou bratrů začala dostávat novou konkrétní podobu.

Brzy začaly do Hartů docházet balíčky s odbornou literaturou, které bratr Vilém zasílal z Německa. Josef se seznamoval s nejmodernějšími poznatky v oblasti

aerodynamiky, stavby leteckých motorů a letadel i jejich pilotáže. Dnes víme, že studoval i z odborných časopisů (Der Junge Aviatiker).

Své originální myšlenky a nápady konzultoval s bratrem Vilémem. Začal stavět modely letadel – nejdříve z vrbových prutů a latí. Vycházel pragmaticky ze svých možností, protože věděl, že nikdy nebude mít tolik finančních prostředků k uskutečnění svých snů, jako měli slavní piloti té doby.

Za pomoci mladšího bratra Leopolda a dalších přátel a spolužáků v Albrechticích a Petřvaldu začal s konstrukcí svého prvního letounu. Motor, vrtuli a látku k potažení stroje zakoupil v Německu s pomocí bratra Viléma. Je téměř neuvěřitelné, že ve vesnických podmínkách malé zemědělské obce (Harty kolem r. 1910 měly 35 domů a necelé dvě stovky obyvatel) vznikl model prvního letounu domácí konstrukce na Moravě.

Za pomoci bratra Viléma, Leopolda, rodičů a za široké podpory a přízné vesnických dílen v okolí bylo v r. 1912 dílo hotovo.

Kostru křidel mu z kvalitního jasanového dřeva zhotovila v nedalekém Petřvaldě stolařská firma rodiny Ševčíků. Svaření trupu a podvozek letadla z kvalitních tenkostěnných trubek o průměru 30-40 mm mu zajistil mistr Bajnar ve své dílně u Albrechtic.

Aby byly peníze na vrtuli z Německa, prodala jeho starostlivá a milující matka, která své syny všemožně podporovala, dokonce krávu. Josef pak odjel do Kolína n. R., kde zakoupil nový pětivalcový rotační motor Gnome-Delfose o výkonu 35 Hp a také zde zakoupil kvalitní vrtuli lepenou z javorového a smrkového dřeva. Bratr Vilém ještě poštou a vlakem zaslal potřebný hedvábný cellon impregnovaný emailitem.

Konečně byl letoun v r. 1912 hotov – byl to jednomístný hornokřídový jednoplošník o rozpětí křidel 9 m, hloubka křidel byla 130 cm, poháněn pětivalcovým motorem o výkonu 35 Hp. Byl vystaven ve velkém sále dnes již neexistujícího hostince Fridolína Huvara v Albrechticích. Poslední úpravy na letounu byly hrazeny z vybraného vstupného (hlavně výpravy dětí ze škol) a z prodeje pohlednic na místě. Konstruktor Josef Žurovec musel narukovat na vojnu – příznivou rukou osudu byl po základním výcviku převelen do Letecké školy ve Fischamendu u Vídně a úspěšně zde absolvoval pilotní výcvik.

V r. 1914 se vrátil do Hartů s novými praktickými poznatky oboru letectví a pilotáže a začal svůj letoun připravovat k létání. První motorové zkoušky prováděl za asistence svého bratra Leopolda a přátel na loukách u Albrechtic. Bylo zjištěno, že motor má pouze 900 otáček/min. namísto uváděných 1200 otáček/min. Josef uvažoval o tom, že sám vyladí motor na vyšší obrátky i s rizikem bezpečnosti a životnosti motoru, ale pak od záměru ustoupil.

Nastoupil do kokpitu svého letounu a začaly vlastní motorové zkoušky. Letoun byl zpočátku umístěn na špalcích a postupně pojížděl upoutaný na silném laně, drženém skupinou přátel a příznivců. Pilot sám ověřoval vlastnosti a chování svého letounu. Stalo se např., že se vytrhl svému běžícímu doprovodu, vznesl se do výše asi 2 m a než stačil pilot let vyrovnat, zřítíl se na pravou stranu a poškodil křídlo, které bylo nutno opravit.

Posléze přišlo odhodlání k samostatnému letu. Na jaře r. 1914 se pilot Josef Žurovec vznesl do výše asi 30 m, když vyšší dostup znemožňoval slabý motor. Sledován zraky desítek přihlížejících zakroužil nad loukami u Albrechtíček a k velké úlevě přítomných diváků bezpečně přistál.

Další úspěšné letecké pokusy přerušilo vypuknutí 1. světové války, která zasáhla do osudů milionů lidí a také bratří Žurovců.

Ing. Vilém Žurovec narukoval jako rakouský státní příslušník nejdříve ke 100. pěšímu pluku a dále byl převelen do leteckých dílen. V r. 1916 byl opět převelen - do Fischamendu u Vídně. Zde se podílel se známým leteckým odborníkem Ing. Dr. Theodorem Karmánem na vybudování zkušebny vrtulí. Bratr Josef byl po přeškolení převelen jako polní pilot na ruskou frontu. Dochoval se jeho deník, který je cenným pramenem informací k dějinám rakouského letectva za 1. světové války. Bratr František (1891 - 1946) se nadšení svých bratrů pro letectví neúčastnil. Na počátku války padl do ruského zajetí a přes Sibiř se mu podařilo utéct až do Číny. Působil později v Pekingu na tamější technice. V Číně žil František dvacet let, podařilo se mu zde získat značné jmění. Domů do nové republiky se vrátil až v r. 1934.

Vrtulník Ing. Viléma Žurovce

Velení rakousko-uherské armády v průběhu 1. světové války došlo k poznání, že dosud používané pozorovací balony plněné hořlavým vodíkem jsou nejen snadno zranitelné, ale pro pozorovatele v nich přepravované i nebezpečné a pro polní službu nadále zcela nevhodné. Usilovně bylo hledáno náhradní řešení. S návrhem nahradit dosud používané balony upoutaným pozorovacím vrtulníkem přišel velitel vídeňského Flieger Arsenalu plk. Petroczin. Realizací byl pověřen Ing. Dr. T. Karmán, jehož spolupracovníkem byl Ing. Vilém Žurovec. Ing. Karmán odjel do Budapešti, aby u firmy MAG zahájil práce na konstrukci vrtulníku poháněného výkonným elektromotorem, který pro tento účel vyvíjela firma Daimler. Ing. Vilém Žurovec zatím zůstal ve Vídni a pracoval na koncepci upoutaného pozorovacího vrtulníku poháněného leteckými motory. Oba konstruktéři museli vyřešit řadu nových a nepředvídaných technických problémů z oboru aerodynamiky a dalších.

Vývoj vrtulníku Ing. Dr. T. Karmána byl financován státem, projekt Ing. V. Žurovce byl financován ze zdrojů Uherské banky a firmy Dr. Liptak. Z Vídně odjel Ing. V. Žurovec do Pestzentlörincz nedaleko Budapešti, kde firma Dr. Liptak et comp. A.G. ocelárna a slévárna působila a měla v tehdejší době 4 000 zaměstnanců. Firma Dr. Liptak ve svém závodě vybudovala i zvláštní letecké oddělení. V této dílně začali pracovat i Vilémovi bratři Josef a mladší Leopold.

Na jaře r. 1918 byl prototyp vrtulníku Ing. V. Žurovce hotov a bylo možno přikročit k letovým zkouškám. Byl sestromen ze tří paprskovitě rozbíhajících se nosníků a byl snadno demontovatelný pro přepravu. V každém nosníku byl zabudován letecký rotační motor Gnome o výkonu 100 Hp. Každý ze tří motorů měl vlastní benzinovou nádrž a nádrž na olej. Výkon motorů byl převáděn do redukční skříně umístěné v centrálním sloupku, který tvořil těžiště i osu vrtulníku. Z převodové skříně byly soustavou ozubených kol poháněny dvě protiběžné vrtule

o průměru asi 6 m. Nad centrálním středovým sloupem a nad vrtulemi byla umístěna gondola pro pozorovatele - 1,5 m vysoká a 1,3 m široká. Pozorovatel tak měl z gondoly ničím nerušený výhled. Ing. V. Žurovec myslel i na záchranu pozorovatele - v případě ohrožení se tento mohl snést velkým padákem i s poškozeným strojem, nebo byla možnost gondolu pyrotechnickými náložemi odstřelit z dosahu vrtulí a pak se na padáku i s pozorovatelem bezpečně snesla na zem. Potřebnou stabilitu vrtulníku zajišťovala tři lana. (z každého nosníku jedno) a navijáky s elektromotory odvíjely lana v závislosti na měření tahu v nich.

Vrtulník stál a přistával na gumovém nafukovacím vaku, který vzduchem plnily motory. Vrtulník přistával za plného chodu motoru stahován lany. Celková hmotnost stroje s palivem na 1 hodinu letu byla asi 1200 kg. Při letových zkouškách v dubnu 1918 dostoupil stroj až do výšky 150 m, což byl fantastický výkon, uvážíme-li, že dosavadní světový rekord měl hodnotu pouhých 1,5 m! Vrtulník dokázal obvykle vystoupat do výše 50 m a setrvat v této výši asi 30 minut.

Ing. V. Žurovec si nechal svůj vynález patentovat v Rakousku-Uhersku, v Německu a po skončení války v r. 1919 i v Československu.

V květnu r. 1918 získal Ing. V. Žurovec výkonnější motory typu Rhone, každý o výkonu 110 Hp. Nechal je zabudovat do zkoušeného stroje, na zkouškách spolupracovali i jeho bratři Josef a Leopold.

V červnu r. 1918 byl Ing. V. Žurovec vyzván vojenskou komisí k předvedení vrtulníku v letové zkoušce s novými motory. Konstruktér váhal, protože nové motory nebyly dostatečně zaběhnuty a projevovaly se i potíže s jejich chlazením. Ale musel uposlechnout rozkaz.

Zkouška proběhla 10. června 1918. Dle předpokladu se projeví nepravdivosti v chodu motorů a vrtulník jeví známky nestability. Pozemní obsluha začala vrtulník stahovat k přistání. Přistávací manévr se nezdařil a vrtulník se z výšky asi 1,8 m zřítíl na zem. Stroj byl těžce poškozen. Ing. V. Žurovec rozhodl o jeho opravě a připravě na novou zkoušku, která byla stanovena na 1. listopad r. 1918. Mezitím ale události politicko - společenské dostaly zcela jiný spád.

Rakousko-Uhersko kapitulovalo, monarchie se rozpadla, vznikla nová Českostvenská republika. Opravený vrtulník odvezly italské okupační orgány. Ještě mezi válkami bylo možno vidět vrtulník jako exponát v jednom italském muzeu. Po skončení 2. světové války však definitivně zmizel.

Možno konstatovat, že to byl především experimentální stroj, označován PKŽ 2 (Petroczin - Karmán - Žurovec). Ve své době byl předstupněm vývoje k plně funkčnímu stroji.

Bratři Žurovcové se v r. 1919 vrátili z Maďarska zpátky domů do Hartů - a nepřijeli s prázdnou. Stačili ještě v Maďarsku zakoupit dvoumístný dvojplošník Fokker D.VI., osm leteckých motorů a další leteckou techniku. Podnikali vyhlídkové lety pro odvážné zájemce, startovali a přistávali na loukách u Albrechtíček. Při jednom z přistání najel letoun nedopatřením do vegetací porostlého odvodňovacího kanálu, došlo k poškození podvozku a vrtule. Bratři neměli peníze na opravu a tak s létáním skončili.

Slavný předválečný letoun Josefa Žurovce byl mimořádně zapůjčen jednomu známému k letu do Bohumína. Ten ale těsně před cílem havaroval a i když pilot vyvázl bez zranění, letoun byl zničen.

Letoun typu Stol Ing. Viléma Žurovce

Po 1. světové válce se Ing. Vilém Žurovec vrátil zpět do Německa – města Volksdorfu. Obnovil činnost své firmy, aby zajistil svou rodinu. Po stabilizaci poměrů se vrátil ke svým konstrukcím v oboru letectví a i nadále si ponechal dvojí státní občanství – československé a německé. V dalším vývoji opustil svou původní koncepci vrtulníku a navrhl letadlo s krátkým nebo kolmým startem a přistáním – i v tomto případě předběhl o několik desetiletí vývoj v leteckém průmyslu.

V této své nové další vizi se vrátil ke koncepci klasického letounu, které mělo mít po celé své délce náběžné hrany křídla. Ty měly zajistit ofukování křídla při malé či dokonce nulové rychlosti. Na svém vynálezu spolupracoval s německým leteckým výzkumným ústavem DVL v Berlíně-Adlershofu. Svůj vynález chráněný patenty nabídl i tehdejšímu Československu. Řadu pokusů s novým typem letadla prováděl Ing. Vilém Žurovec ve Vojenském leteckém ústavu studijním v Praze – Letňanech.

Počátkem třicátých let si se společníky zřídil v Praze na Vinohradech Leteckou kancelář ŽNP / Žurovec – Novotný – Prajzler /. Rozběhlo se jednání o využití posledního vynálezu s Ministerstvem národní obrany ČR. Na počátku r. 1933 odjel Ing. V. Žurovec opět pracovně do Německa. Uvažoval již delší dobu o tom, že si v Německu uspořádá své pracovní a osobní záležitosti a přestěhuje se do Československa. V Německu se v této době dostali k moci nacisté v čele s Adolfem Hitlerem. Při této poslední pracovní cestě do Německa se stal Ing. V. Žurovec neznámým i se svou projektovou dokumentací. Ihned jej začala hledat jeho žena, později se k ní připojili i jeho společníci z Prahy Ing. Novotný a Ing. Prajzler. Bylo zjištěno, že je Ing. V. Žurovec internován v německém koncentračním táboře Leschwitz u města Görlitz (Zhořelec). Až po intervenci čsl. konzulátu v Görlitz byl Ing. V. Žurovec propuštěn, ale musel se denně hlásit na německém policejním komisařství. Byl údajně obviněn z pokusu o špionáž a případ se měl „došetřit“. Jeho společník z Prahy Ing. Prajzler se s Ing. V. Žurovcem setkal na hraničním přechodu Německo – Československo, kam byl Ing. V. Žurovec přivezen příslušníky SA ve zbedovaném fyzickém i duševním stavu. Čsl. finančníci a četníci zajišťovali osobní bezpečnost Ing. Prajzlera, aby nebyl unesen a odvezen do nacistického Německa. Ing. V. Žurovec se měl vyjádřit v tom smyslu, že se vše jistě brzy vysvětlí a on se vrátí domů.

Ale nestalo se tak. Německé úřady sice oznámily, že Ing. V. Žurovec byl propuštěn, ale do čtrnácti dnů byl opět internován v koncentračním táboře. Jeho pobyt tam se prodloužil na více než rok – z tajně propašovaných dopisů Ing. V. Žurovce bylo patrné, že velmi strádal a byl na konci svých duševních a fyzických sil. V prosinci r. 1934 se vrátil bratr František Žurovec ze svého dlouhodobého pobytu v Číně. Když se dozvěděl o osudu svého bratra, ihned se rozjel do Německa.

Svého bratra téměř nepoznal. Po jeho rázné intervenci byl Ing. V. Žurovec propuštěn ve velmi špatném zdravotním stavu, vážil jen něco přes 40 kg. Bratr František jej naložil do automobilu a odvezl na komisařství - zde údajně Ing. V. Žurovec prohlásil: „Vy jste mě zde soustavně otravovali a trýznili zcela bezdůvodně. Jsem před smrtí, umřít chci doma ve své vlasti. Jdu domů.“ Službu konající komisař vystavil dokumenty k propuštění a František odvezl svého bratra urychleně do Československa.

Do Hartů dorazili na Štědrý den r. 1934. Lékař MUDr. Mechl dal Ing. V. Žurovce ihned odvézt do Jubilejní okresní nemocnice v Bohumíně, kde se jej pokusil zachránit primář MUDr. Jindřich Mourek. Rentgenové vyšetření prokázalo zduřený žaludek a dvanácterník. Ani okamžitá operace nemohla oddálit jeho smrt. Před smrtí musel Ing. V. Žurovec nesmírně trpět. Zemřel 13. ledna r. 1935 a dne 16. ledna byl uložen do hrobu rodiny Žurovců na hřbitově v Petřvaldě.

Ing. V. Žurovec se tak stal jednou z prvních obětí nacistického režimu v meziválečném Československu. Německu se podařilo zabránit mu v dokončení jeho vynálezu. Zachovaná dokumentace dokládá mimořádnou originalitu vyřešení koncepce letadel s využitím ohybu vrtulového proudu, tedy letadel označovaných zkratkou STOL. Výroba prvních letadel tohoto experimentálního typu s označením Breguet 940 byla zahájena v r. 1958 ve Francii.

Další osudy bratrů Žurovců

Rok po smrti Viléma v r. 1935 zemřel bratr Josef, v r. 1946 zemřel bratr František a saga bratrů Žurovcových se uzavřela v r. 1971, kdy odešel do leteckého nebe bratr Leopold.

Na památku významných rodáků ponese vstupní prostor dnešního modernizovaného a rozšířeného mezinárodního letiště Leoše Janáčka Ostrava – Mošnov název „Náměstí bratrů Žurovců“.

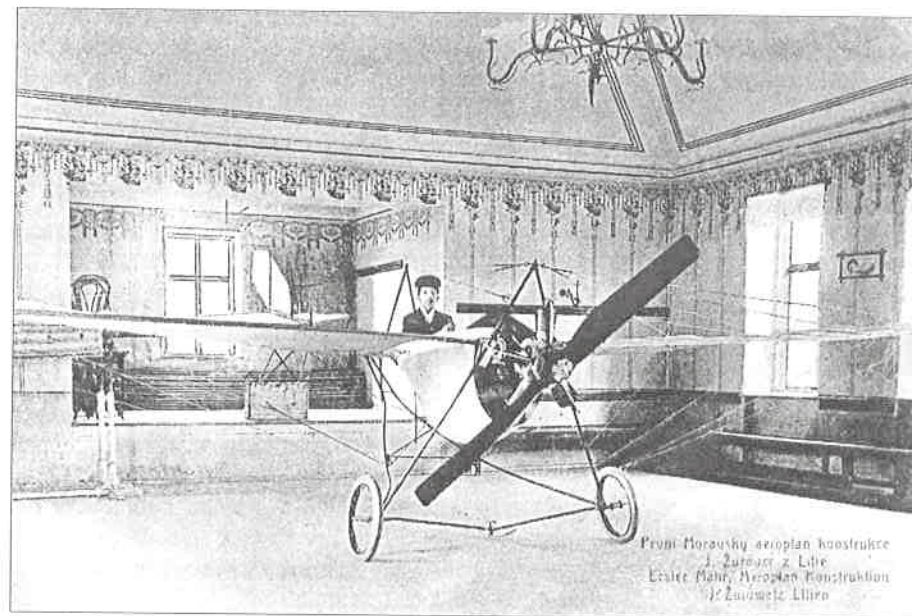
Autor článku si dovoluje vyjádřit poděkování JUDr. Libuši Bradnové z Vysoké školy báňské – Technické univerzity v Ostravě za laskavé zpřístupnění k dokumentům z rodinného archivu rodiny Žurovců.

redakčně upravila: Irena Jašíková, MNJ

Fotodokumentace k článku



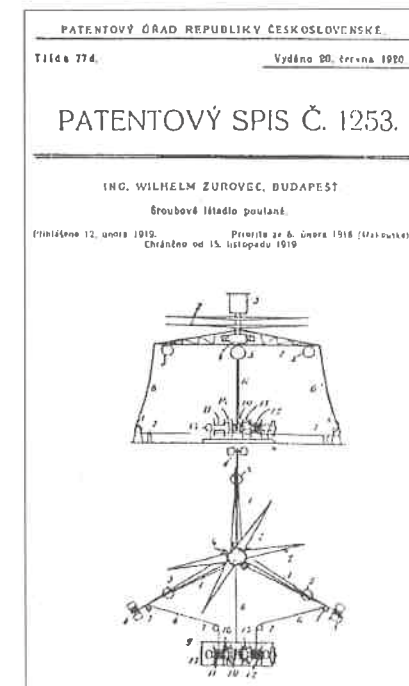
Bratři Žurovcovi. Zleva František, Vilém, stojící Josefa a poslední vpravo sedící Leopold.



Mladý Josef Žurovec v kokpitu svého letadla. Velký sál hostince Fridolína Huvara v Albrechticích, rok 1912.



Josef Žurovec ve stejnokroji rakousko-uherského letectva. Po dobu 1. světové války létal na ruské a posléze na italské frontě.



Patentový spis číslo 1253 Republiky Československé chránil především systém upoutání vrtulníku a navijáku.



Bratři Josef a Leopold (uprostřed v leteckých přilbách) u svého Fokkeru.



Obsluha připravuje vrtulník ke startu. Stroj je umístěn na přistávacím vaku. Jsou patrné tři hvězdicové motory, před nimi jsou upevněny plechové palivové nádrže vejčitého tvaru.

Tělocvičný spolek v Novém Jičíně 1862 - 1914

Renata Kafková

Spolčování, jeden z nejdůležitějších atributů občanské společnosti, má své kořeny v osvícenství. Spolky byly tak významné proto, že se staly místem setkávání lidí pocházejících z různých společenských skupin a vykonavatelů různých povolání. Právě ve spojení členů různého původu, povolání, náboženského vyznání a věku, rozdílných znalostí a zkušeností tkví jejich význam. Členové si byli, alespoň formálně, rovni.¹ Značnou roli v procesu vytváření spolků nepochybně sehrálo stále zřetelnější dělení dne na část pracovní a odpočinkovou a zejména fakt, že vzrostl význam a vliv vzdělanostních vrstev (lékařů, advokátů, notářů, úředníků, učitelů). Jejich příslušníci, často měnící své působení, přenášeli zkušenosti se spolkovým životem do dalších lokalit.²

Stát však dlouho nahlížel na většinu spolků s obavami a snažil se jejich vznik i činnost co možná nejvíce omezovat, regulovat a dohlížet na ni. Velký průlom znamenala až ústava z 15. prosince 1867, která rakouským občanům zaručovala právo shromažďovací, petiční i spolkové, tj. umožnila vznik politických i nepolitických spolků.³

Tělocvičné spolky patřily nejen v českých zemích, ale i v celém Předlitavsku k organizacím velmi oblíbeným. Bez nadsázky můžeme konstatovat, že v téměř každém městečku takový spolek působil. Začaly vznikat již v 50. a 60. letech 19. stol., tedy ještě před vydáním Proslincové ústavy. Ve sportovních cílech a aktivitách totiž stát nespatoval žádné nebezpečí, příliš se neobával ani kryptopolitizace neboli skrytého politického zaměření, jež bylo vlastní především spolkům čtenářským a hospodářským. Po roce 1867 nárůst jejich počtu samozřejmě pokračoval.

Sportovní organizace záhy získaly značnou popularitu nepochybně spjatou s proměnou životního stylu. Stále více lidí vyhledávalo aktivní odpočinek představovaný tělesným cvičením a pobytem na čerstvém vzduchu. Nermalou úlohu ztvárnily tyto spolky také při pěstování lokálních i nadlokálních kontaktů. Nově přichodí obyvatelé města snáze navazovali styky s místními právě prostřednictvím členství v různých organizacích, při sportu či pěším výletu. Následně nad sklenicí piva vznikala nová přátelství a vazby ještě rychleji než kde jinde. Členové tělocvičných spolků rovněž vyjížděli na různé sportovní přehlídky a soutěže do jiných obcí a na oplátku zvali stejně zaměřené kolegy k účasti na svých podnikcích. I zde se setkávali lidé z různých měst, a to nejen během samotného cvičení, jelikož součástí všech těchto akcí byl doprovodný program (např. taneční zábava, vystoupení pěvců, posezení v restauraci), při němž se vždy našel dostatek času k prodiskutování nejen sportovních a soukromých, nýbrž i úředních, obchodních nebo komunálních záležitostí.

Výše zmíněné setkávání osob rozličného původu a povolání na spolkové půdě neplatí pro novojičínskou organizaci absolutně. Ta zůstávala vyhrazena vyšším a středním vrstvám zdejší společnosti, dělnictvo mělo vlastní sportovní spolky a zakládalo je proti občanským vrstvám se značným zpožděním. Podobný trend je možno sledovat v celém Předlitavsku.

Počáteční apolitičnost se v době nárůstu nacionalismu postupně vytrácela a tělocvičné organizace se aktivně zapojily do národních bojů. Opět je to jev společný celému Předlitavsku, přičemž se do národnostních třenic s vervou pustily jak spolky české (hlavně *Sokol*), tak německé, novojičínský nevyjímaje. S ostrým českým, respektive německým vyhraněním logicky souvisela národnostní struktura.

*Tělocvičný spolek*⁴ (*Turnverein*) působil v Novém Jičíně od roku 1862 a během své historie dvakrát změnil stanovy. Původní stanovy nově zakládaného spolku *Turnverein in Neutitschein (Tělocvičného spolku v Novém Jičíně)* byly schváleny 28. července 1862. Úkolem spolku podle nich bylo: „*povzbuzení, poskytnutí příležitosti a návodu k umírněným tělesným cvičením*“. O vstupu případného nového člena do spolku rozhodovalo vedení sestávající z pěti lidí, podmínky členství stanovy blíže nespecifikovaly.

Stanovy schválené c. k. moravským místodržitelstvím v Brně 23. března 1887 definovaly cíl spolku jako: „*podporu a šíření německého tělovýchovného hnutí a všech druhů řízených tělesných cvičení*“. K dosažení účelu měla sloužit pravidelná společná tělesná cvičení, tělocvičné hry, veřejná cvičení, šermířská cvičení, poučná a společenská setkání a zřízení knihovny. Člen spolku musel být starší 18 let a vést bezúhonný život. Valná hromada se měla konat vždy v prosinci či lednu a volila devítičlenné předsednictvo. V případě rozpuštění spolku mělo jeho jmění připadnout obci s odkazem, ať je věnuje dalšímu tělocvičnému spolku se stejnými stanovami, respektive s totožným názvem a účelem. Do doby, než vznikne, případnou výnosy ze spolkového jmění institucím, jež se věnují výchově a vyučování.

Zdůraznění nacionálních pohnutek v účelu spolku přinesly stanovy schválené 7. srpna 1907: „*Tělocvičný spolek Nový Jičín zamýšlí péči a podporu tělovýchovy podle platných zásad německého tělovýchovného hnutí, jakož i péči o umírněná tělesná cvičení všeho druhu*.“ Cíle mělo být dosaženo prostřednictvím tělovýchovných cvičení, her, občasných tělovýchovných slavností a cest, účasti na podnicích spolků stejného typu, skrze výchovu přecvičujících, společenská a poučná setkání a sbírku knih. Spolek se chtěl koncentrovat na získání cvičišť, hřišť, kluzišť a tělocvičen nutných k naplnění účelu, dále i na obstarání a zařizení společenských místností, v nichž by mohl pořádat koncerty, divadelní představení a jiné veřejné akce, pro které by rád získal výčepní koncesi. Vedení se dělilo na tělocvičnou a bruslařskou radu. Členem se mohl stát pouze Němec árijského původu starší osmnácti let.

Tělocvičný spolek v Novém Jičíně patřil k prvním organizacím tohoto typu na Moravě a zřejmě i v monarchii vůbec, neboť i *I. Wiener Turnverein (I. vídeňský tělocvičný spolek)* byl povolen až 15. května 1861. V létě 1861 vznikl v Novém Jičíně malý okruh mladíků, které spojoval zájem o tělesná cvičení. V jejich čele stál tehdejší adjunkt daňového úřadu, pozdější továrník a starosta města Wilhelm Gromann, jenž se zpočátku spolu s přáteli Rainerem Hoschem a Adamem Tirekem koncentroval zejména na obstarání vhodného cvičiště. Díky pochopení starosty Adolfa Kampratha bylo cvičencům dáno k dispozici sportoviště sousedící se zámeckou zahradou, vybavené potřebným náradím, které využívali i žáci místní hlavní školy a reálky. Cvičiště znovu ožilo na jaře 1862, díky péči starosty Kampratha jej žáci hlavní školy a reálky mohli využívat i v době prázdnin. Mezitím

vrcholily přípravy na založení tělocvičného spolku. Adam Tirek navrhl jeho stanovy, na přípravné valné hromadě byl zvolen první výbor v čele s JUDr. Valentinem Owešným, Wilhelmem Gromannem jako místopředsedou, Rainerem Hoschem ve funkci pokladníka, jednatelem Eduardem Bradatschem a správcem nářadí Adamem Tirekem. Toto shromáždění, jehož se zúčastnily 34 osoby, prohlásilo starostu, který z důvodu velkého vytížení odmítl funkci ve výboru, patronem spolku. První květnový den roku 1862 se konal premiérový výlet do sirmých lázní.

Jak již bylo zmíněno výše, místodržitelství schválilo stanovy nové organizace v červenci 1862. Zpočátku se cvičilo denně kromě neděle, čtyřikrát týdně se sportu věnovali žáci hlavní školy a reálky. Počáteční nadšení však záhy opadlo a počet cvičebních hodin byl zredukován. V zimním období využíval spolek místnost v Habermannových kasárnách. Od počátků také rozvíjel kontakty s tělocvičnými spolky v okolních městech a vesnicích. Předsedu Owešnyho nahradil 9. srpna 1862 v úřadě majitel tiskárny Rainer Hosch.

V lednu 1863 se konal první ples, vynesl 5 zlatých. Pořádání balů posléze přerostlo v každoroční tradici. Příležitost k setkáním neposkytovalo jen cvičení, nýbrž i tzv. *Turnerkneipen*, večery spjaté se zábavou, zpěvem, povídáním i alkoholem. Společensko-politickou angažovanost spolku deklarovaly toho roku dvě události: oslava výročí vydání ústavy a slavnost u příležitosti padesátého výročí bitvy u Lipska.

Rok 1864 přinesl první krizi. Počet členů klesl ze 43 na počátku činnosti na pouhých 24, přičemž jen 8 z nich bylo aktivně činných. Na pozici předsedy se postupně vystřídali Rainer Hosch, advokát JUDr. Adolf Kaul, majitel tiskárny Johann Nepomuk Enders a učitel reálky Victor Mader, funkce ve výboru se vzdal Wilhelm Gromann. Nepříznivé období ovšem netrvalo dlouho a počet členů záhy stoupl na 78.

Notář JUDr. Moritz Schustler nastoupil do úřadu předsedy v roce 1867. V dalších třech letech pak zprávy o spolku mizí.⁵ V souvislosti se zprávami o útlumu činnosti po prusko-rakouské válce není tato skutečnost nijak překvapivou.⁶ Novým předsedou se roku 1870 stal Wilhelm Gromann. Úřad zastával čtyři roky. V tomto období spojil spolek činnost tělocvičnou a pěveckou a připojil se k projektu stavby Německého spolkového domu. Na podzim 1876 byla spolku do užívání předána nová tělocvična, přičemž město zaplatilo vybudování samotného objektu a spolek financoval vnitřní vybavení.

V letech 1877 až 1884 vedl spolek stavitel Dominik Benesch. Zasloužil se o rozšíření členské základny a větší prezentaci při veřejných vystoupeních. V listopadu 1879 se v Novém Jičíně konalo první veřejné cvičení a záhy následovala další. Téhož roku se opět objevily plány na stavbu nové tělocvičny. Město sice přislíbilo, že projekt bude financovat, k realizaci návrhů ovšem nedošlo. V říjnu 1882 vstoupil spolek společně s hranickou a opavskou organizací do nově založeného 4. okresu moravsko-slezské župy.⁷

Součástí tělocvičného spolku se na podzim téhož roku stal nový *Eislaufverein (Bruslařský spolek)*, jenž měl pečovat o sportovní vyžití pohybu chtivých obyvatel města v zimním období.⁸

Významným se stal rok 1884. V červnu se za účasti státních úředníků i reprezentantů tělocvičných spolků z jiných měst konalo slavnostní předání spolkového praporu, v červenci hostil novojičínský spolek župní tělocvičnou slavnost 4. okresu. Červenobílý prapor věnovaly novojičínské ženy a dívky jako výraz vděčnosti za to, že díky spolku prožily ne jeden hezký den. O vznik praporu se zasloužily především manželky místní honorace, jmenovitě Rosa Czeiczner, manželka továrníka Ferdinanda; Marie Donner st. a ml., manželka a dcera obchodníka Heinricha; Ernestine Gromann, manželka továrníka Wilhelma; Hedwig a Thekla von Gumberz, dcery c.k. důstojníka ve výslužbě Wilhelma; Marie a Julie Hosch, manželka a dcera majitele tiskárny a pozemků Rainera; Angela Hückel, manželka továrníka Augusta; Karoline, Anna a Blandine Marcus, manželka a dcery obchodníka Dominika; Emma Neußer, manželka výrobce varhan Karla; Sidonie Schermer, manželka obchodníka Maxe; Rosa a Julie Seibert, manželka a dcera továrníka Augustina; Julie Weiß, manželka továrníka Rudolfa a Marie Wyhnaek, manželka státního zástupce. Až na Sidonii Schermer a Marii Wyhnaek byly všechny dámy manželkami mužů, jež ve sledovaném období působili v obecním výboru. Rainer Hosch věnoval stuhu v německých barvách a jeho babička Thekla Döpper, manželka továrníka Augusta Ferdinanda, ji v roce 1848 připnula na prapor místní Národní gardy, který jí tehdy věnovaly zdejší ženy a dívky. Byl přesvědčen, že tělovýchovný spolek bude navždy ctít tuto zástavu německví, přesto věnování praporu podmínil tím, že v případě rozpuštění organizace úřady, anebo – čehož se příliš neobával – z vlastní vůle, či tehdy, když se spolek odcizí německví, má být stuha jeho babičky z praporu sejmuta a uložena v městském muzeu. V emotivním dopise, který u příležitosti oslav předání praporu zaslal, jelikož už tehdy žil v Haliči a slavnosti se nemohl osobně zúčastnit, spojoval rok 1848 především s německvím: „... neboť rakouský národ a především jeho německý kmen do sebe přijal myšlenku svobody a staral se o její udržení; ale nevlidně kmeny reakce přece zlomily mnohé něžné rostlinky a institut národní gardy jim padl za obět. ... To, že dárně praporu národní gardy před 36 lety cítily a myslely německy a nebály se své německé smýšlení vyjádřit, dokazuje skutečnost, že matka vlajky (Fahnenmutter, tj. Hoschova babička Thekla Döpper – pozn. aut.) připevnila na vlajku stuhu v německých národních barvách.“ Prosazování německého smýšlení pro něj bylo spojnicí mezi rokem 1848 a tělocvičným spolkem, proto mu památnou stuhu věnoval.⁹

Přínos spolku pro německví ocenil i starosta města JUDr. Hugo Fux: „Tělovýchova hraje v kulturních dějinách národa důležitou roli. Přispěla k tomu, že se německý národ stal z národa myslitelů národem zdatných mužů, rychle si podmanila srdce všech přátel zdravého národního vývoje. ... Turněři získali významnou zásluhu o vývoj národního vědomí, především v naší zemi, a v tomto smyslu mohou v našem městě počítat s plným porozuměním a stejně příbuzným smýšlením.“¹⁰

V červenci 1884 stanul na špici spolku profesor Fritz Hirth. Jeho éra byla obdobím silící nacionální radikalizace. Ve sporu mezi *Deutsche Turnerschaft* a novým *Deutscher Turnerbund*, který do svých řad přijímal pouze Němce árijského původu, se na podzim 1889 přiklonil k radikálům. Následně byl předčasně penzionován a příštího roku odešel do Zábřehu, kde dostal místo účetního spořitelny

a záložny. Údajně se tak stalo na popud radničních liberálů. Ve znamení velkolepých oslav, hudby a veřejného cvičení se nesla slavnost k 25. výročí založení spolku 19. května 1887.¹¹

Při oslavách čtyřicetiletého výročí založení spolku v červnu 1902 byl Fritz Hirth jmenován čestným členem a při této příležitosti zavzpomínal na zde prožitá léta: „V Novém Jičíně jsem se stal tím, čím jsem nyní, jako železo tvrdým mužem, kterého nemůže nic ohnout. Pobytu v Novém Jičíně vděčím za to, že jsem se já, dobrosrdečný Rakušan, naučil myslet a cítit tak opravdově německy.“¹² Městský zvěrolékař Gustav Haulena pochvalně promluvil o zásluhách spolku o národní zájmy: „Bez vychloubačnosti musíme dnes všichni přiznat: Za vše, čeho naše národní a lidové (völkisch¹³) spolky dosud dosáhly a co dostaly, vděčí obětavé pomoci novojičínského tělocvičného spolku. Neboť tam, kde v našem městě nalézáme upřímně a odvázně myslícího muže, je tento buď turnerem, nebo jím alespoň byl.“¹⁴

Během éry předsedy JUDr. Wilhelma Freisslera došlo jednak k další radikalizaci v národnostní otázce, jednak k obohacení zázemí sportovců. V květnu 1904 spolek vystoupil z *Deutsche Turnerschaft* a přistoupil k čistě árijskému *Turnkreis Deutschösterreichs*. Zároveň se zvětšila možnost sportovního vyžití, jelikož bylo vybudováno nové hřiště a v prosinci 1906 zprovozněno kluziště.

V roce 1912, kdy spolek slavil padesát let existence, zároveň uspořádal jubilejní čtyřistou *Turnerkneipe*.¹⁵

Tělocvičný spolek lákal nejen milovníky sportu, záhy se zařadil k nejvlivnějším organizacím ve městě. Mezi členy výborů dominovali učitelé, úředníci (včetně městských) a příslušníci svobodných povolání a technické inteligence, objevilo se zde rovněž několik továrníků, z nichž hlavně Karl Dröbler a Josef Rotter prosluli jako radikální nacionalové. Jelikož zmíněné skupiny obyvatelstva byly nositelkami německého nacionalismu, je logické, že podobně jako v dalších městech národnostně heterogenních oblastí podunajské monarchie se novojičínský tělocvičný spolek v posledním dvacetiletí 19. století vehementně zapojil do národnostních soubojů a postupně se stal jedním z pilířů německých radikálů ve městě. Od boje za zachování německého rázu Nového Jičina přešel k vyrocenému nacionalismu. V politické rovině nakonec spolupracoval s *Deutscher Volksverein (Německým lidovým spolkem)*, politickou organizací německých radikálů. Jména některých funkcionářů tělocvičného spolku, jako např. Hirth, JUDr. Freissler, Haulena, Dröbler nebo Rotter ostatně hovoří sama za sebe, neboť zmínění pánové představovali nejvýznamnější a současně jedny z nejhorlivějších členů a opor *Německého lidového spolku*.

Do tělocvičného spolku náleželo mimo jiné rovněž 65 členů obecního výboru, 23 z nich zasedalo v předsednictvu. Mezi členy se zařadilo i 14 komunálních úředníků, přesně polovina z nich se podílela na vedení organizace. Spolek úspěšně spolupracoval s dalšími německými tělocvičnými organizacemi, napomáhal tak upevňování nadlokálních interpersonálních vazeb.

Výbor zvolený roku 1864:¹⁶

Benedikt Mader, učitel reálky – předseda
Wilhelm Gromann, c.k. asistent daňového úřadu¹⁷
Josef Kraus, lékárník

Výbor pro rok 1875:¹⁸

Emil Giovanoli, c.k. úředník tabákové továrny – předseda

Franz Graditzky, ředitel spořitelny – jednatel

Karl Hückel, továrník – pokladník

Hans Enders, majitel tiskárny

Ferdinand Tillemann, nadučitelVýbor pro rok 1880:¹⁹**Dominik Benesch, stavitel – předseda**

Anton Laharner, ? – jednatel

Karl Hückel, továrník – pokladník

Anton Bauer, ředitel měšťanky

Josef Grünberger, obchodník

Karl Marcus, obchodník**Adam Tirek, c.k. správce tereziánského fondu**Výbor pro rok 1890:²⁰

Fritz Hirth, profesor – předseda

Rudolf Weiß st., továrník – místopředseda**Anton Bauer, ředitel měšťanky****JUDr. Wilhelm Freissler, advokát****Johann Köllner, obuvnický mistr****Rudolf Mudrak, továrník**

Hugo Olbrich, kontrolor spořitelny

Franz Pitschkittel, asistent spořitelny

Výbor pro rok 1900:²¹**Karl Dröbler st., továrník – předseda****Wilhelm Jürgens, profesor****Rudolf Mudrak, továrník**

Karl Neumann, kancelista pokladního úřadu

Josef Rotter, továrník (Šenov)

Julius Schimitschek, vedoucí provozu továrny

ing. Jacques Ulrich, strojní inženýr**Wilhelm Zirps, stolařský mistr**Výbor pro rok 1910:²²**Karl Stiborsky, lékárník – předseda**

Anton Geppert, ?

Wilhelm Jürgens, profesor

Heinrich Knapp, c.k. oficiál tabákové továrny

Wolfgang Müller, c.k. celní kontrolor

Hugo Olbrich, kontrolor spořitelny

MUDr. Franz Preisenhammer, lékař

Karl Preisenhammer, továrník

Tělocvičný spolek náležel od svého vzniku k nejvýznamnějším organizacím v Novém Jičíně. Jeho činnost nikdy nebyla na delší dobu přerušena, naopak čile

pěstoval vztahy s podobně zaměřenými německými spolky v blízkém i vzdálenějším okolí. K jeho členům náleželi četní komunální politici, pracovníci místních úřadů, škol i zdejší podnikatelé. Během 80. let 19. století, kdy se v Novém Jičíně naplno rozhořel plamen nacionalismu, se postupně připojil k německým radikálům a stal se jednou z jejich opor ve městě. Na poli sportu se velmi významně zasloužil o rozšíření a zpopularizování tělesných cvičení i o budování sportovišť, na jejichž vznik zpravidla přispěla i městská kasa.

Historie novojičínského tělocvičného spolku rokem 1914 nekončí, organizace ve městě působila i po vzniku samostatné Československé republiky a i nadále si uchovávala svůj výrazně proněmecký charakter. Vzhledem k odlišným politickým poměrům, ve kterých po roce 1918 působila, budiž toto období předmětem samostatného zkoumání.

¹ Nipperday, Thomas: *Verein als soziale Struktur in Deutschland im späten 18. und frühen 19. Jahrhundert. Eine Fallstudie zur Modernisierung I.* In: Týž (Hrsg.): *Gesellschaft, Kultur, Theorie.* Göttingen 1976, s. 183–186.

² Heiss, Hans – Stekl, Hannes – Urbanitsch, Peter: *Zusammenfassung: Kleinstadt und Bürgertum.* In: Urbanitsch, Peter – Stekl, Hannes (Hrsg.): *Bürgertum in der Habsburgermonarchie IX. Kleinstadtbürgertum in der Habsburgermonarchie 1862–1914.* Wien – Köln – Weimar 2000, s. 465–503.

³ Podrobněji Drašarová, Eva: *Soupis právních předpisů a dokumentů ke společovému právu z fondů Státního ústředního archivu v Praze od poloviny 18. století do roku 1918.* Sborník archivních prací, XI., 2/1990, s. 297–343.

⁴ SOKA Nový Jičín, fond: Německý tělocvičný spolek Nový Jičín, nezpracováno.

⁵ *Deutscher Turnverein Neu-Titschein 1862–1932. Denkschrift zum 70. Bestandsjahr.* Neu-Titschein 1932, s. 11–19.

⁶ Die Biene, XVII, Beilage zur Biene č. 9, 20. 3. 1867.

⁷ *Deutscher Turnverein*, s. 11–19.

⁸ Neutitscheiner Wochenblatt für Stadt und Land (dále jen NW), IX, č. 44, 4. 11. 1882.

⁹ *Deutscher Turnverein*, s. 19–20.

¹⁰ Tamtéž, s. 21.

¹¹ Tamtéž, s. 21–22.

¹² Tamtéž, s. 23.

¹³ Termín *völkisch* je do češtiny obtížně přeložitelný, vyjadřuje společenství jazyka a krve, společenství nejen národní, ale i rasové.

¹⁴ *Deutscher Turnverein*, s. 22.

¹⁵ Tamtéž, s. 23–24.

¹⁶ Die Biene, XIV, Beilage zur Biene č. 34, 1. 12. 1864.

¹⁷ Funkcionáři spolku označení tučně byli zároveň členy obecního výboru.

¹⁸ NW, II, č. 38, 19. 9. 1875.

¹⁹ NW, VII, č. 26, 26. 6. 1880.

²⁰ Deutsche Volkszeitung (dále jen DVZ), XVII, č. 20, 8. 3. 1890.

²¹ DVZ, XXXVII, č. 21, 14. 3. 1900.

²² DVZ, XXXVII, č. 23, 23. 3. 1910.

PÁNBU VÍ A VŠICHNI SVATÍ, aneb co o nich možná nevíte

Anna Hřčková

Prosíme tě, svatý Rochu,
daj mi rozumu trochu,
by celý čas vzorně žil,
gořalku vždy s mírou pil.
/z Bílovecka/

V letech 2004 až 2006 proběhla v zařízeních novojičínského muzea – muzeu v Příboře, Bílovci a Novém Jičíně – autorská výstava z muzejních sbírek, která nesla výše uvedený název. Nabízela návštěvníkům pohled našich předků z doby přelomu 19. a 20. století na tematiku světců, a to v nejrůznějších projevech. Sledovaných rovin bylo několik – výtvarná, obyčejová, folklórní písňová i slovesná, oblast atributů a patrocinii. Trojrozměrné sbírkové předměty z fondu Muzea Novojičínska ukázaly bohatost ve výtvarném zpracování, umožnily vyjádřit tematiku obyčejů, doložily charakteristické atributy, též názorně přiblížily oblast patrocinii. Ve spolupráci s Českým rozhlasem v Ostravě i Brně se mně podařilo získat nahrávky hlavně lidových písní, v nichž se zpívá o světcích. Tato hudba tvořila zvukovou kulisu výstavy. Slovesný folklór byl zastoupen místními pranostikami zachycenými kronikáři. Výběr světců respektoval jejich regionální oblibu v lokalitách okresu Nový Jičín. Součástí monografického zpracování byl i text, který návštěvníkům podával informace o každém světcovi z pohledu historického, obyčejového, výtvarného vyobrazení, charakteristických atributů i patrocinii. K výstavě jsem připravovala katalog, ale jeho vydání v té době provázelo množství komplikací, proto žádané informace přináším prostřednictvím Vlastivědného sborníku.

Do počátku 20. století začínal každodenní rytmus života modlitbou. V ní byla obsažena prosba o celodenní Boží ochranu, požehnání při práci. Modlitba dávala sílu k řešení nejrůznějších situací a existenčních problémů. Prosebník se neobracel jen k Bohu, ale též k Panně Marii a dalším prostředníkům mezi Bohem a člověkem – ke svým patronům, světcům. Narodili se jako každý z nás, prožívali své starosti, radosti, ale svými obdivuhodnými činy nás převyšovali. Protože pro víru v Boha většinou sešli ze světa mučednickou smrtí, bývali vzýváni těmi, kteří se ocitli v podobné životní situaci. Každý vykonával své povolání, tak se stali i patrony profesí. Patrocinium světců zastřešuje každou životní situaci i veškerou pracovní činnost. V lidském životě stejně jako v přírodě není známa chvíle, která by neměla svého rádce nebo pomocníka.

Naši předkové si nechávali různými výtvarnými technikami zpodobňovat své ochránce a z apotropajních důvodů je umísťovali například do štítů domů jako výklenkové plastiky nebo domovní znamení. Sochy světců vidáváme na náměstí, v okolí kostelů, blízkosti mostů a na jiných místech. Kapličky i boží muka opatrovaly obrazy svatých, aby kolemjdoucí poutník nebo prosebník mohl před nimi

pokleknout a své prosby a starosti svěřit Bohu. Interiéry domů zdobily šturcy s voskovými či jinými plastikami, „svaté obrázky“ a „požehnání“ nade dveřmi, podmalby na skle mající své čestné místo ve svatém koutě, z nábytku pak truhly, skříně s reliéfním, případně malovaným vyobrazením svatých. To najdeme i na keramice, skle, textiliích. Drobnou devoční grafiku v podobě obrázků a textů písní z hojně navštěvovaných poutí si každý nosil ve svých modlitebních knížkách.

Důležitým projevem sympatií k patronům byl výběr křestního jména novorozence, čímž dávali rodiče jasně najevo, koho žádají o ochranu dítěte. Lidové představy o světcích se projevovaly v legendách, písních, pranostikách, byly spjaty s obyčejí. Hlavně tato oblast dávala každému jedinci možnost při dodržování určitých magických praktik nahlédnout do budoucnosti – například na svátek sv. Ondřeje /30. 11./ neprovdané dívky lily olovo či vosk do vody. Podle vzniklého tvaru usuzovaly na profesi jim osudem určeného ženicha. Když třešňová větvička ufezaná ve svátek sv. Barborky /4. 12./ do Štědrého dne /24. 12./ rozkvetla, znamenalo to pro svobodné děvče reálnou vyhlídku na sňatek.

Život člověka byl a je závislý mimo jiné na přírodních podmínkách. V zemědělství ovlivňovaly kvalitu úrody, tolik potřebnou pro veškerou existenci. Veškerá příroda má svého patrona – sv. Františka z Assisi. Špatné počasí mohly zvrátit modlitby k svatým Petrovi, Markétě, Jakubovi staršímu. Přímlyva k sv. Markovi pomáhala proti živelným pohromám, k svatým Janu Křtiteli a Janu Evangelistovi zase proti krupobití. Nečas stejně jako obtížný hmyz odvracela sv. Maří Magdaléna. Mráz mohl pominout na přímlyvu sv. Urbana I. Voda dává všemu život, ale nesmí jí být příliš. Tento živel dokázali usměrnit svatí Florián, Jan Nepomucký, Hubert. Když bylo velmi sucho, pomohly přímlyvy k svatě Anně a Jenovéfě. Hospodáři s obavami očekávali svátek svatých Medarda i Prokopa, neboť dešťové kapky v tyto dny znamenaly přemíru deště v nejbližším období. Kolem dne umučení sv. Jana Křtitele úrodu ohrožovaly „jánské pluty“. Bylo-li jaro jakkoliv teplé, ochlazení přicházelo kolem svátků „ledových mužů“ – svatých Pankráce, Serváce a Bonifáce. Deště přinášela „uscaná Žofka“. V souvislosti se zkrocením živelů má prvenství sv. Florián. Modlitba k němu, sv. Barborce, sv. Vavřinci dokázala pomoci uhasit oheň. Ke zmíněným světcům a navíc k svatým Urbanovi I., Františku Xaverskému, Anně se každý utíkal ve chvílích bouří a blesků. Pomáhala i rozžatá svíce – hromnička, posvěcená 2. února ve svátek Očišťování Panny Marie, lidově nazývaného Hromnice.

Dobrá úroda a bohatá sklizeň nezávisela jen na vložení příčině hospodáře, ale byla nezbytná i modlitba k svatým Janu Evangelistovi, Pavlovi, Markétě a Notburce. Patrony ovoce i polních plodin se stali svatí Jakub starší, Martin, Kateřina, v případě neúrody zemědělci prosili o pomoc sv. Floriána. Kdo chtěl mít hojný a bohatý oves, žádal sv. Štěpána. Vinnou révu, vinohrady chránili svatí Urban I., Václav, Vavřinec, Jan Křtitel. Patrony vinařů se stali svatí Jenovéfa, Marie Magdaléna, Jan Křtitel, Václav, Martin. Zahradníci vzývali sv. Dorotu, Adama a Evu, Marii Magdalénu. Včelaři měli svého sv. Ambrože, Valentina, pastýři sv. Jenovéfu, Jana Křtitele, Martina, myslivci i lesníci sv. Huberta, rybáři sv. Petra, Mikuláše, Ondřeje. Sedláci se modlili k svatým Jiřímu, Janu Křtiteli, Mikuláši a Barborce.

Zajištění rodiny, hlavně na venkově, bylo úzce spjato se zdravím a prosperitou dobytka – nejen pro jeho užitek, ale i fyzickou pomoc. Proto blahu a zdraví zvířat byla věnována značná pozornost, mnohdy větší než lidem. Za patrony koní byli považováni svatí Štěpán, Martin, Jiří, ovci a jehňata Jan Křtitel, hus opět sv. Martin. Veškerý dobytek chránili svatí Lukáš, Jiří i Antonín Paduánský, všechna domácí zvířata pak sv. Jan Křtitel a Martin.

Pro existenci rodu byla nezbytná jeho kontinuita. K ní mohlo dojít pouze v platném a požehnaném manželském svazku. Jeho patrony se stali svatí Valentin, Mikuláš, Ondřej, Anna. Tato světice se spolu se svatým Josefem, Antonínem, Jáchymem přimlouvala za manželské páry a manželství. Nevěsty i novomanžele měla pod svou ochranou sv. Dorota, která byla zároveň přímělkyní rodiček, stejně jako šestinedělek. Patronem křtu se nemohl stát nikdo jiný než ten, jenž křtil Ježíše Krista – sv. Jan Křtitel. Výchova dětí nebyla nikdy snadná, ale rodiče věděli, že o pomoc při ní mohou žádat svaté Annu, Antonína Paduánského a Mikuláše. Mládež se v případě duchovní nutnosti utíkala k svatým Valentinovi, Matějovi. Patronkou mladých dívek byly svaté Kateřina, Barbora, ochránce panen pak sv. Petr a Mikuláš. Svatí Antonín Paduánský, Jenovéfa, Anna opatrovali ženy. Matky i vdovy chránila rovněž sv. Anna a vyprošovala jim požehnání. Nad všemi křesťanskými rodinami držel ochrannou ruku sv. Josef.

Zdraví vždy zůstávalo největším bohatstvím člověka. Magické praktiky, které tvořily součást obyčejů na ně v hojně míře pamatovaly. Každému tak dávaly možnost zdravotní stav kladně ovlivnit. Ale také díky modlitbám a přímělkám světců mohly být veškeré nemoci vyléčitelné.

Porod byl vždy sledován s obavami. Když se rodička odevzdala do rukou sv. Anny, Markéty a Antonína, měla naději, že vše dopadne dobře. V případě komplikací pomohla modlitba k sv. Lukášovi. Od neplodnosti napomáhaly přímělkvy svatých Matěje a Antonína. Patronem dětských nemocí se stal sv. Jan Křtitel.

Každý dospělý člověk potřeboval pracovat, aby uživil rodinu. Nemoc se stala překážkou, proto kromě léčebných metod mohly od ní pomoci opět modlitby. V případě nemoci hlavy, migrény i návalch byly směřovány k svatým Janu Křtiteli, Františku z Assisi a Kateřině. Od ušních problémů pomáhal sv. Pavel, od očních svatí Jenovéfa, Marie Magdaléna, Lucie, Vavřinec a krčních včetně chrapotu svatí Blažej, Jan Křtitel, Ondřej. Proti bolestem jazyka byla vzývána sv. Kateřina, bolestem zubů sv. Apolóna. Koho trápila vyrážka či jiné kožní nemoci, ten se modlil k svatým Martinovi, Jiřímu, Vavřinci. Nemocného zbavit neštovic dokázal sv. Matěj, růže zase svatí Martin s Ondřejem. Bolest nohou, dnu, ischias mohli odvrátit svatí Petr, Jan Evangelista, Ondřej a Vavřinec. Proti křečím byli vzýváni svatí Pavel s Ondřejem, proti horečce Jenovéfa, Barbora, Jiří, Antonín, Petr i Vavřinec. Zastavit černý kašel měl v moci sv. Matěj. Nemocní padoucníci prosili o uzdravení svaté Jana Evangelistu, Jana Křtitele, postižení posedlostí zase sv. Petra. Od opilství chránili sv. Matouš a Urban I., patrony abstinentů se stali sv. Jan Křtitel s Martinem. V případě psiho kousnutí, dále proti vzteklině se poškození utíkali k svatým Petrovi, Hubertovi, proti hadímu uštknutí k oběma zmiňovaným, navíc k svatým Pavlovi, Martinovi.

Nevyléčitelně nemocní viděli svého zachránce ve sv. Lukášovi. Ve všech dobách měla každá společnost největší obavy z moru. V případě jeho hrozby pomáhaly modlitby adresované k svatým Rochovi, Františkům z Assisi i Xaverskému, Vavřinci, Antonínovi, Jiřímu, Valentinovi, Barboře, Jenovéfě.

Smrt byla brána jako samozřejmá součást životního běhu, ale od nenadálé a náhlé chránil věřící sv. Marek. Útěchou umírajících se staly modlitby k sv. Josefovi, Kateřině, za patronky šťastné hodiny smrti byly považovány svaté Veronika s Barborou, ale též sv. František Xaverský.

V průběhu života se určitě každý, byť i ne vlastní vinou, ocitl v situacích, kdy kromě pomoci bližních potřeboval i duchovní útěchu a podporu. Tak ve strachu ji skýtali svatí Jan Křtitel s Pavlem, v tísní a nouzi Panna Maria, sv. Antonín, Kateřina, Barborka, v neštěstí sv. Lukáš, Tři králové, v nebezpečí a křivém obvinění sv. Dorota, v chudobě svatí Antonín, Martin, František z Assisi, Dorota. Od krádeže chránili svatí Petr s Mikulášem, od všeho zlého opět sv. Tři králové.

Válka hrozí lidstvu od dob jeho existence. Mohla se odvrátit na přímělkvy svatých Jenovéfy a Antonína. Vojáci, válečníci se modlili k svatým Jiřímu, Martinovi nebo Jakubovi staršímu, dělostřelci k sv. Barboře. Ta spolu se sv. Marií Magdalénou i Mikulášem pomáhala zajatcům.

Neštěstí mohlo postihnout cestující plavící se po vodách. Proti ztroskotání lodi platily modlitby k sv. Antonínovi. Za nalezení utonulých se zoufalí obraceli o pomoc k sv. Kateřině.

V životě se neobejde člověk bez člověka. I mezilidské vztahy měly své patrony. Tak například zamilovaní mnohdy žádali o pomoc v lásce sv. Antonína, přátelství a lásku mezi lidmi posvěcoval sv. Jan Evangelista. Pomluvám bylo možno čelit za pomoci modliteb k sv. Janu Nepomuckému, svedení měli své duchovní útočiště u sv. Marie Magdalény. Zdokonalení osobních vlastností bylo vhodné podpořit prosbami k sv. Janu Nepomuckému – za mlčenlivost, k sv. Petrovi a Marii Magdaléně – za kajicnost hříšníků. Tato světice byla i patronkou rozjímavého života. Od muk očistce ochraňovala modlitba k sv. Vavřinci.

Rozsáhlou a důležitou oblast tvoří patrocina vztahu k nejrůznějším profesím. Zahrnují i odborné specializace z nich vzniklé a odvozené. Každý světec se stal ochráncem pokračovatelů nejen svého povolání, ale také oborů příbuzných. Mnohá řemesla měla více patronů. Tak například tkalci svaté Jana Křtitele, Severina, Pavla, Františka z Assisi, Martina, Mikuláše, Marii Magdalénu, Annu, soukeníci svaté Petra, Františka z Assisi, Kateřinu, valcháři svaté Filipa, Petra a Jakuba mladšího, kloboučníci svaté Jenovéfy, Filipa, oba Jakuby, Martina, řezníci svaté Matěje, Jiřího, Lukáše, Petra, Huberta, Ondřeje, Barboru. Patrony krejčovského řemesla byli svatí Matěj, Jan Křtitel, František z Assisi, Martin, Anna, Adam a Eva.

Ženy pracující s prádlem si vzali pod patronát svatí Vavřinec, Veronika a Kateřina, vyšivače sv. Lukáš. Bednáři se utíkali k svatým Jiřímu, Floriánovi, Urbanovi I., Janu Křtiteli, Martinovi a Marii Magdaléně, tesaři k sv. Josefovi, Barboře i Janu Křtiteli, truhláři k sv. Petrovi, Jáchymovi, Josefovi, Anně. Zedníci a kameníci měli

své společné patrony – svaté Jana Křtitele, Petra, Barboru, zedníky kromě zmíněných chránil navíc sv. Marek, kameníky sv. Mikuláš. Kováři hledali útěchu u sv. Matěje, Floriána, Jana Křtitele, Petra a Barbory, cukráři u svatého Filipa, Jakuba mladšího, Vavřince. Sklenáři ctili své patrony – sv. Marka, Petra, Vavřince, ševci zase svaté Marii Magdalénu a Kateřinu, sládeci sv. Floriána, Václava, Mikuláše. Ochránci mlynářů byli svatí Jan Nepomucký, Martin, Mikuláš, Anna, Kateřina, rybářů sv. Petr, Mikuláš, Ondřej, hasičů svatí Florián, Vavřinec, Mikuláš, Barbora, vinařů Urban I., Václav a Martin, obchodníků, kupců i kramářů svatí Veronika, Anna, Jáchym, Mikuláš, František z Assisi, Filip, Jakub mladší.

Také zájmová a umělecká oblast měla své patrony: tanečníci sv. Jana Křtitele, zpěváci a hudebníci sv. Cecílii s Janem Křtitelem, výtvarní umělci sv. Lukáše a básníci rovněž sv. Cecílii.

Zaměstnání nebo životní situace byly často příčinou odchodu na cesty. Ochránci cestujících se stali svatí Valentin, Josef, Antonín, Martin a Kryštof, poutných sv. Jiří, poutníků sv. Mikuláš, Jakub starší. Svatý Jan Nepomucký strážil nejen bezpečné putování, ale i šťastný návrat. Kdo cestoval na koni, v případě potřeby vzýval sv. Martina. Pokud bylo opuštění domova nedobrovolné, každý vyhnanec hledal útěchu u sv. Josefa. Kdyby se kdokoliv stal trosečníkem, v jeho nezáviděníhodné situaci by mu mohl pomoci sv. Petr.

Panna Maria jako symbol mateřství a nejmocnější přímlyvkyně u svého syna Ježíše Krista byla uctívána všemi světcí a jako pomocnice v tísní je i dosud uznávána v celém křesťanském světě. Úcta k ní se projevovala slavením jejích svátků a při těchto příležitostech i putováním na známá, byť i vzdálená poutní místa. Stále bývá považována za přímlyvkyni, pomocnici, záchránkyni a prostřednici mezi Bohem a lidmi. II. vatikánský koncil /1962 – 1965/ ustanovil pro římskou liturgii závazné následující svátky: Matky Boží Panny Marie /1. 1./, Navštívení Panny Marie /31. 1./, Panny Marie Karmelské /16. 7./, Nanebevzetí Panny Marie /15. 8./, Narození Panny Marie /8. 9./, Panny Marie Bolestné /Dolores, 15. 9./, Panny Marie Růžencové /Rosarie, 7. 10./, Zasněžení Panny Marie v Jeruzalémě /21. 11./, Panny Marie počaté bez prvotního hříchu /8. 12./, Český národní kalendář ještě připojil: Panny Marie – Matky jednoty křesťanů /18. 1./, Panny Marie – prostřednice všech milostí /8. 5./.

Každé společnosti vždy záleželo na výchově mladé generace. Pro ni je podstatné nejen získávání vědomostí, ale i morální a duchovní růst. Celá tato oblast práce s mládeží měla své rádce, pomocníky. Tak například patrony žáků, studentů byli sv. Vavřinec a Marie Magdaléna, mládeže svatí Valentin, Matěj a opět Marie Magdaléna, učitelů sv. Kateřina, vychovatelů sv. Josef, skautů sv. Jiří.

Duchovní vedení potřebovala i římsko-katolická církev. Proto i ona měla a má své patrony. Sv. Josef je považován za patrona celé církve. Ministranti mají svého sv. Mikuláše, kněží sv. Jana Nepomuckého, který se stal i patronem zpovědního tajemství. Nad biskupy, papežem drží ochrannou ruku sv. Petr. Každé bratrstvo a řád mělo svého patrona: matějské bratrstvo sv. Matěje, rytířské řády sv. Jiřího, Huberta, karmelitáni, špitálníci a maltézští rytíři sv. Jana Křtitele, který drží ochrannou ruku

i nad řeholním životem. Svatý Pavel chrání duchovní správce, teology i katolický tisk, sv. František Xaverský zase katolické misie.

REGIONÁLNÍ PROJEVY ÚCTY K SVĚTCŮM

Informovanost o existenci světců, světic a jejich pomoci na sebe brala různou podobu. Jednu z nich tvoří pranostiky. Je v nich zachyceno letité pozorování přírody a společenských zákonitostí. Vyúsťují buď v radu, nebo možnou premisu budoucnosti. Výběr, který uvádím, zapsali v 90. letech 20. století kronikáři některých lokalit okresu Nový Jičín.

Rozsáhlý oddíl tvoří pranostiky o světcích a počasí. To se dalo předpovídat podle nejrůznějších kritérií, např.

nebeských těles: Pak-li na Jakuba slunce svítí, má pak krutá zima býti. Na Tři krále hodně hvězd – hodně ovoce.

živlů: Kolik mrazů na sv. Jiří, tolik na sv. Václava. Na Boží hod velikonoční když prší, sucho úrodu poruší. Jak dlouho hřmí před Jiřím, tak dlouho po něm je zima. Prší-li na Prokopa, zmokne mandel i kopa. Mrazy neuškodí, co po Jiřím chodí. Když Kateřina po ledě chodívá, Eva potom blátem oplývá. Přijede-li Martin na bílém koni, metelice za metelici se honí. Je-li pěkně na sv. Josefa, čekají včelaři úrodný rok.

plodů: Čím dříve před sv. Janem hříby rostou, tím dříve před Vánocemi sněží. Padají-li před sv. Michalem žaludy, nastane tuhá zima.

Kdo se držel rad, neprohloupil:

Po Bartoloměji studené rosy – nechod'te ráno bosí. Sv. Maří Magdalenska – ber halenku na raménka.

Některé pranostiky jednoduše konstatují léty vyzozorovaná fakta:

Sv. František zahání lidi do chýšek. Po sněhu Bára s Mikulášem šla. Na svatého Valentína zamrzne i kolo mlýna. Valentin přivalí a Matěj odvalí. Na sv. Matěje /i Blažeje/ pije skřivan z koleje. O sv. Dorotě uschne košile na plotě. Sv. Dorota – sněhu forota. Na Judu a Šimoniše přikluše k nám zima tiše. Na sv. Řehoře ledy plují do moře, vlašovičky od moře. Sv. Vít dává trávu pít. Jiljí jasný – podzim krásný. Den Maří Magdalény ráno poprchává, neboť Pána svého oplakává. Když nepřijde sníh na Vše svaté v noci, přijde na Martina s celou mocí. O sv. Františku Xaveru ledový vítr fíčí od severu.

Jiné pranostiky nám dávají jistotu v délce trvání počasí:

Ondřejův sníh zůstane ležet sto dní. Prší-li na den Panny Marie navštívení, čtyřicet dní bez deště není. Sv. Marka deštivo, sedm týdnů blátivo. Čtyřicet mučedníků – čtyřicet ranních mrazíků.

Světcí ve vztahu k zemědělství radili, kdy a s kterými pracemi byl nejvhodnější čas začít:

Na sv. Řehoře špatný sedlák, který neoře. Na sv. Ondřeje špatný hospodář, který neseje. Na sv. Aloise poseč louku, neboj se.

Následující pranostiky pouze konstatovaly:

O sv. Anně sedlák si žita nažne. Sv. Markéta vede žence do žita.

Další rozsáhlou oblast tvoří předpovědi ve vztahu ke konkrétním plodinám a plodům. Pro obiloviny platilo:

Filipa, Jakuba mráz – to obilí plný klas, Filipa, Jakuba déšť – to zlá zvěst. Sníh sv. Ondřeje žitu velmi prospěje. Svítí-li slunce na Hromnice, hojnost žita i pšenice. Pláče-li Medard, i ječmen pláče. Na Hromnice mráz – bude hodně ovsa. O okopáních hospodář věděl, že:

Sv. Václav v slunci září, sklizeň řípy se vydaří. Na Tři krále mnoho hvězd, urodí se mnoho brambor.

Na textilní rostliny se vztahovalo:

Na sv. Lucii jasný den, urodí se konopí i len.

V souvislosti se suchými plody bylo známo, že:

Prší-li na Jana Křtitele, zkazí se ořechy. Na Markétu-li prší, ořechy se stromu srší. Prší-li na sv. Marka, opadají ořechy vlašské a lískové zčervivěji.

A kdy byl příznivý čas pro houby?

Prší-li na den sv. Petra a Pavla, urodí se hojně hub.

Přestože žádná z lokalit novojičínského okresu nevyniká v pěstování hroznového vína, známe několik pranostik vyjadřujících obavy o zdar jeho úrody:

Pak-li na Štěpána větrové uhodí, příští rok víno špatně se urodí. Když na Štěpána silný vítr bouří, vinař smutně oči mhouří.

Naproti tomu optimisticky znějí: Krásně-li o Bartoloměji, vinaři se smějí. Slunce-li u Nanebevzetí Panny Marie svítí, lze hojnost vína se nadíti. Na sv. Vincence slunce všudy – naplňuje vínem sudy. Na Václava českého bývá vína nového.

O ovoci se obecně dozvíme z těchto pranostik:

Navštívení Panny Marie čisté přináší ovoce jisté. Svatého Ondřeje slizice naplní ovocem truhlice.

Okruh pranostik vystihující zákonitosti času praví krátce a výstižně:

Na Boží narození o bleší přeskočení. Na Nový rok o slepičí krok. Na Tři krále o krok dále.

Bez povšimnutí nezůstal poměr délky dne a noci:

Na sv. Víta ve dne v noci svítá. Na sv. Jána noc nebývá žádná. Bartoloměj svatý odpoledne krátí. Lucie ukazuje svou moc, neb nám dává nejdelsí noc.

Některé pranostiky mají na mysli zákonitosti přírody:

Na Hromnice musí skřivan vrznout, i kdyby měl zmrznout. Na sv. Jána otvírá se létu brána. Svatý Vavřinec – první podzimce.

Společensky laděné pranostiky nepřipomínaly jen dobu určenou například pro tanec a zábavu: Kateřina káže, Ondřej zaváže, ale s obavami sledovaly svátek některých světců. A proč? Počasí v tento den mohlo upozornit na možnou hrozbu, jejíž uskutečnění by mělo dopad na celou společnost: Je-li o sv. Floriánu veliký vítr, jest toho roku mnoho ohňů. Déšť sv. Floriána je ohnivá rána.

Z lidového prostředí známe rýmovačky a pořekadla ve vztahu k světcům. Z Bílovecka uvádím:

Svatý Vít – kořen štíp,
svatý Prokop – ten ho nakop,
svatá Dorota – ta ho dokopla,
svatá Markéta – hodila srp do žita,
svatá Anna – vzala srp a žala sama.

Na svatého Ilji oře každý shnilý.

Na svatého Vavřince s kobzolama do hrnce.

Svatý Jan mléko zham.

Na svatý Duch do vody buch.

Na úctu k „nebeským kavalérům“ v lokalitách okresu Nový Jičín z 90. let 19. století můžeme usuzovat z více rovin. Jednou z nich je zasvěcení kostelů, kapliček a ostatních sakrálních staveb různým patronům. Nejvíce žádána o pomoc a ochranu byla z tohoto pohledu Nejsvětější Trojice /Fulnek, Klimkovice, Heltínov, Nový Jičín, Kaménka, Veselí, Suchdol nad Odrou, Kletné, Loučka/. Ze světců se těšili oblibě sv. Mikuláš /Albrechtický, Bílovec, Hladké Životice, Žilina u Nového Jičína, Petřvald, Tichá/, sv. Kateřina /Stachovice, Klimkovice, Suchdol nad Odrou, Trnávka, Štramberk – Tamovice/, sv. Jiří /Lubojaty, Valteřovice, Mořkov, Vrchy/, sv. Jan Nepomucký /Heřmanice u Oder, Příbor, Slatina, Štramberk/, svatí Petr a Pavel /Děrné, Jistebník, Lichnov, Vražné/. Mnoho kostelů a kapliček je zasvěcených sv. Janu Křtiteli /Frenštát p.R. – horní kostel, Velké Albrechtice, Životice u Nového Jičína/, Cyrilu a Metodějovi /Slatina, Tisek, Hostašovice/, sv. Bartolomějovi /Kopřivnice, Odry, Olbramice, Studénka/, sv. Martinovi /Frenštát p.R. – dolní kostel, Tošovice, Šenov/. K dalším oblíbeným pomocníkům, jimž byly zasvěceny církevní objekty, patřil sv. Valentin /Bravantice, Příbor/, sv. Jakub /Spálov, Stará Ves/, sv. Václav /Větkovice, Starý Jičín/, sv. Vavřinec /Luboměř, Bílov/, sv. Antonín Paduánský /Klokočůvek, Petřvaldik/, sv. Josef /Příbor, Fulnek/, sv. Anna /Hůrka, Bučovice/, Všichni svatí /Vlčovice, Bučovice/ a archanděl Michael /Sedlnice, Kujavy/.

Věřící dalších lokalit měli své prostředníky ve svatém Řehořovi /Bartošovice/, sv. Barboře /Bílovec/, sv. Ondřejovi /Hodslavice/, sv. Markétě /Mošnov/, sv. Notburce /Děrné/, sv. Prokopovi /Pohoř/, sv. Vendelinovi /Košatka/, sv. Františkovi Serafinském /Příbor/, sv. Janu Sarkandrovovi /Příbor/, sv. Maří Magdaléně /Pustějov/, sv. Urbanovi /Příbor/, sv. Markovi /Frenštát p.R./, sv. Petrovi /Jistebník/, sv. Hubertovi /Véska/, sv. Rochovi /Fulnek/ a v andělech strážných /Janovice/.

Velikou váhu před Bohem měla přímluva a ochrana Matky Boží Panny Marie. Právě jí bylo zasvěceno mnoho kostelů i kapliček, například Navštívení Panny Marie /Hukovice, Bernartice nad Odrou, Věska, Makovice, Ženklaava/, Nanebevzetí Panny Marie /Jeseník nad Odrou, Nový Jičín, Slatina, Vlčovice, Jesenice/, Narození Panny Marie /Příbor, Spálov/, Srdci Panny Marie /Starojická Lhota/ a Neposkvrněnému početí Panny Marie /Heřmánky/.

Mnohé církevní objekty nesly zasvěcení svatému Kříži: Nalezení sv. Kříže /Rybí, Nová Horka/, Povýšení sv. Kříže /Kunín/ a zmíněnému svatému Kříži /Příbor/.

Účast na poutích, hlavně slavnostních bohoslužbách, návštěva v hostitelských rodinách u příbuzných a známých patřila k zdravým vzájemným vztahům udržovaným nejen mezi sousedními lokalitami, ale i v příbuzenstvu. Každá pouť měla svůj charakteristický fenomén. Tak například do Lichnova se chodilo na „popluty salat“ /v době poutě 29. 6. už končila jeho vegetační doba a hlávkový salát býval „polazený“ od slimáků, kteří na listech zanechávali sliz/, do Jeseníku nad Odrou na „ogurkovu vodu“ /15. 8. se již prodávaly kyselé okurky a voda z nich byla zdarma/, do Štramberka na „uši“, do Příbora na „šifle“, z Hukvald se nosily „prencliky“. Nadšenými účastníky poutí byly vždy děti. Na každou se dlouho dopředu těšily s výjimkou jedné, a to na sv. Bartoloměje. Zkazila jim zbytek prázdnin, protože svým datem /24. 8./ až příliš upozorňovala na blížící se počátek školního roku. Tento pocit přetrvává až do současnosti. Přestože všechny poutě byly hojně navštěvované, mezi nejoblíbenější patřily k Panně Marii ve skále /Mariastein, Spálov/, ve Štramberku, na Radhošti, několikrát v roce podle zasvěcení kaplí a kostelů v Příboře. Tam se památce sv. Urbana do jeho kaple přicházivali každoročně poklonit poutníci až z Turzovky.

Pro současné nekatolické poutníky se smysl putování za patrony kostelů a kaplí vytratil, zbožnost je nahrazována množstvím nejrůznějších pouťových atrakcí. Společenský a rodinný význam jako prvek odrážející kvalitu i úroveň mezilidských vztahů si poutě udržují stále.

Kromě kostelů, kapliček, božích muk a dalších sakrálních staveb každou lokalitu zdobí umělecké památky v podobě soch, sousoší – například ve Frenštátě p.R. sloup Panny Marie z r. 1686, barokní sochy svatých Jana Nepomuckého a Floriána, v Loučce z téže doby sousoší svatých Rocha a Šebestiána, v Odrách sochy svatých Jana Nepomuckého, Františka z Assisi, Floriána, Anežky České a sousoší Nejsvětější Trojice. Příborské náměstí se pyšní morovým sloupem z r. 1713 se sochou Panny Marie a sochami svatých Rocha a Floriána.

S vyobrazením světců se setkáváme i na pečeti. Tak Frenštát pod Radhoštěm má sv. Martina, Bordovice, Jistebník a Vražné mají sv. Petra, Věska Pannu Marii s Ježíškem. V Josefoviciích drží Ježíška sv. Josef, v Trojanovicích křtí dospělého Ježíše sv. Jan Křtítel. Svatého Mikuláše si vybral Hájov a Tichá, sv. Václava Drnholec, sv. Marka Prchalov. Na vřesínské pečetě se objevuje sv. Florián.

Také muzejní depozitář etnografie nám mnohé prozradí. Mezi sbírkově nejčtenější patří práce s motivem Panny Marie, ať už v solitérním provedení nebo s Ježíškem, případně sv. Josefem, jejími rodiči – sv. Annou a sv. Jáchymem, též s Nejsvětější Trojicí. Rovněž ona na sebe bere mnoho výtvarných podob. Z ostatních

světců si drží prvenství sv. Jan Nepomucký. Významné zastoupení mají sv. Josef, sv. Florián, sv. Antonín Paduánský, sv. Roch, sv. František Xaverský, sv. Martin s Jířím, svatě Barborka, Kateřina, Anna včetně motivu Svatá Anna Samatřetí nebo Učitelka. Regionálně cenné jsou i podobizny dalších světců – svatých Jana Křtitele, Vojtěcha, Šebestiána, Václava, Petra, Pavla, Cyrila a Metoděje, evangelistů, apoštolů, Jana Sarkandra, Vavřince, Adama a Evy, Kateřiny, Apoleny, Terezky, Jenovéfy, Dorotky, Notburgy. Nezáleželo na způsobu vyobrazení či podobě, tvaru, materiálu, velikosti ani jeho technice. V osobní potřebě měl pro naše předky stejnou duchovní hodnotu jak obyčejný tiskový obrázek, drobná devocionálie, tak podmalba na skle, šture s plastickým vyobrazením, plastika, reliéf nebo malba, včetně těch například na nádobách. Důležitá byla víra v pomoc patronů a vědomí, že momentální kříž, soužení, trápení nemusejí nést sami a že u Boha mají zajištěnou přímluvu.

Světců a světic je bezpočet. Svůj titul si vysloužili mimo jiné skrz pevnou víru v Boha v každé situaci, odříkání se hříchu, všeho zlého, duševní trýzeň, statečnost, fyzické mučení, a to hlavně kvůli pravdě a svému náboženskému přesvědčení. Svatořečení dosáhli i díky morálním vlastnostem jako jsou kupříkladu dobrosrdečnost, skromnost, pokora, čest, soucit s trpícími a ponižovanými, neboť každého bližního měli raději než sebe, bez rozmyšlení mu pomáhali i na úkor ztráty vlastního života. Těm, kteří jim ubližovali, dokázali odpustit. Cesty světců k poznání Boha a víry se lišily jak časově, tak způsobem. Vtipné připomenutí jejich lidských vlastností a někdy i slabostí – například v legendách, písních – vůbec nic neubralo na úctě k nim. Tematika světců se neodrážela pouze ve výtvarné kultuře, grafice, ale i ve slovesném a písňovém folklóru, obyčejích. Hlavní poslání patronů však spočívalo v duchovní i morální opoře vyhledávané všemi zoufalými a potřebnými. Míra osobní víry byla záležitostí ryze individuální, ale její projevy zapadaly do kontextu tehdejší životní filozofie a světového názoru.

PRAMENY:

- Hallamová, Elizabeth: Světcí. Kdo jsou a jak nám pomáhají. New York, 1994
 Schaubert, Vera – Schindler, Hans, Michael: Rok se svatými. Karmelitánské nakladatelství, Kostelní Vydří, 1994
 Moravské Kravaňsko, Příbor, 1898
 Okres Nový Jičín. Místopis obcí 2. svazek. Nový Jičín, 1998
 Pracný, Petr: Český kalendář světců. Praha, 1994
 terénní výzkumy z let 1993 až 1994 uskutečňované v lokalitách: Bílovec, Veřovice, Tichá, Trnávka, Lubojaty, Hůrka, Jistebník, Slatina, Jakubčovice nad Odrou, Štramberk, Bernartice nad Odrou

Seznam vyobrazení:

Všechny předměty pocházejí ze sbírek Muzea Novojičínska, p. o., v Novém Jičíně:



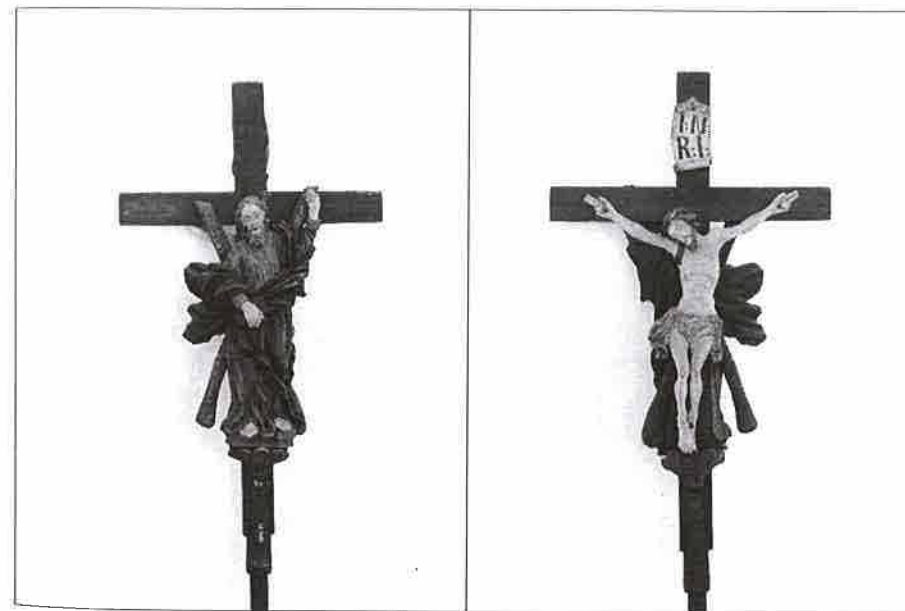
Detail šturcu s voskovou plastikou sv. Dorotky u paty křížifixu, polovina 19. století



Kameninový džbánek s reliéfním vyobrazením Kristova ukřižování a květinovými motivy, 2. polovina 19. století



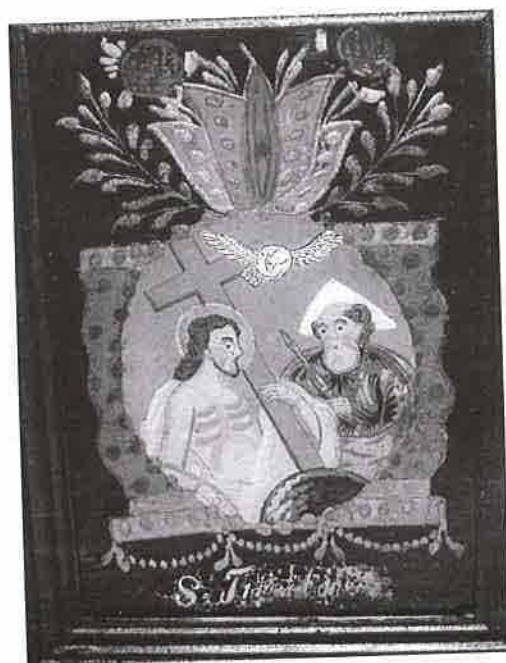
Vyobrazení sv. Vavřince na dně talíře z fajánse, konec 18. století



Oboustranný kříž: z jedné strany sv. Ondřej s křížem, z druhé Ježíš Kristus na kříži, 19. století



Fajánsová dekorativní miska s vyobrazením Panny Marie, konec 18. století



Nejsvětější Trojice, podmalba na skle, 2. polovina 19. století

Černý a červený seznam cévnatých rostlin Novojičínska

Marie Sedláčková

Úvod

Neustále probíhající civilizační procesy v přírodním prostředí, které jsou důsledkem zásahů způsobených odlesňováním krajiny, odvodňováním a regulací vodních toků, změnami v hospodaření zemědělského a lesního půdního fondu, urbanizací a výstavbou průmyslových objektů a komunikací nepochybně provázejí změny v kvalitativním a kvantitativním složení květeny a vegetace. Tyto změny také zřetelně odrážejí postupující ochuzování biologické diverzity a projevují se nejen ústupem vzácných druhů z narušených stanovišť, ale i novodobým šířením řady synantropních rostlin, které pronikají do stávajících přírodních biotopů krajiny.

Nejen z hlediska vědeckého a ekonomického, ale i morálního je proto společnost povinna chránit fytogenofond, který je výsledkem dlouhodobého evolučního vývoje přírody. Z teoretických podkladů k aktivní ochrany fytogenofondu slouží mimo jiné i červené seznamy, stanovující na základě dostupných vědeckých poznatků stupeň ohrožení jednotlivých druhů rostlin. Poskytuje tak základní informace pro stanovení priorit druhové ochrany, a tím i motivaci k zachování diverzity fytogenofondu.

Prezentovaný Červený seznam cévnatých rostlin regionu Novojičínska vychází z celostátního Červeného seznamu (Holub et al. 2000), doplňujícího Černého a červeného seznamu (Procházka ed. 2001) a Červeného seznamu Moravskoslezského kraje (Sedláčková et Plášek ed. 2005). Předkládá hodnocení aktuálního výskytu ohrožených taxonů cévnatých rostlin v regionu bývalého okresu Nový Jičín na základě studia literárních pramenů, herbářového materiálu a detailního terénního výzkumu z posledních let. Kromě posledně platného administrativního vymezení Novojičínska se zájmové území dotýká i přilehlých částí sousedních okresů, zvláště těch, které byly v minulosti součástí okresu Nový Jičín. Zařazení taxonů uvedených v jednotlivých kategoriích je v mnoha případech odlišné od celostátního hodnocení, neboť respektuje současné rozšíření a míru ohrožení příslušného taxonu v regionu. S ohledem na možnost srovnání regionálního seznamu s celostátním materiálem je před jménem taxonu každé kategorie uváděna celostátní kategorie ohrožení. Nově jsou zde zařazeny regionálně významné druhy s ojedinělým výskytem v zájmovém území, neuváděné v celostátních Červených seznamech (Holub et al. 2000, Procházka ed. 2001).

Metodika

Červený seznam odráží aktuální stav příslušných taxonů do roku 2007. V souladu s celostátní verzí zahrnuje jak vyhynulé a neznámé taxony (A), členěné v kategoriích A1 – vyhynulé, A2 – neznámé, A3 – nejasné případy vyhynulých taxonů, tak dosud se v přírodě vyskytující taxony (C) v kategoriích C1 – kriticky ohrožené, C2 – silně ohrožené, C3 – ohrožené a C4 – taxony vyžadující pozornost.

U vyhynulých, nezvěstných a nejasných případů vymizelých taxonů (A1-A3) jsou uvedeny konkrétní lokality s prioritním udáním herbářového dokladu, případně i posledního literárního údaje. V některých případech jsou kromě starých literárních pramenů připojena historická data akceptovaná autory zpracovávající taxon pro Květenu ČR (svazky 1-7).

Do **kategorie vyhynulých (A1)** jsou zařazeny taxony s historicky prokazatelným a vzácným výskytem v zájmovém území, které v terénu nebyly zjištěny více než 50 let nebo jejichž lokality byly nenávratně pozmeněny či zničeny (přírodně či zásahem člověka).

V **kategorii nezvěstných (=pravděpodobně vyhynulých) (A2)** jsou uváděny rostliny, jejichž výskyt nebyl znovu potvrzen minimálně 20 let, avšak není vyloučeno jejich opětovné nalezení. V mnoha případech to jsou druhy jen s občasným a ojedinělým výskytem mimo areál přirozeného rozšíření, případně i taxony obtížněji determinovatelné, které mohly být v terénu přehlédnuty.

Kategorie nejasných případů vyhynulých a nezvěstných taxonů (A3) zahrnuje skupinu různorodých rostlin uváděných především ve starší regionální literatuře, kdy v řadě případů chybí dostatečně průkazné doklady o jejich charakteru výskytu (náhodný, adventivní, pěstovaný nebo autochtonní). Kromě taxonů s nejasnou taxonomickou hodnotou zde byly zařazeny zvláště v minulosti uváděné rostliny, u nichž nelze vyloučit omyly při určování, popř. nepřesnou lokalizaci sběratelů u starých herbářových dokladů.

Početná skupina taxonů zařazených do kategorií C1 – C4 zahrnuje reálné výskyty cévnatých rostlin zjištěných v zájmovém území za posledních 20 let. Podle aktuálních poznatků z terénu a nově publikovaných údajů se řazení u většiny taxonů rovněž odlišuje od celostátního hodnocení. Na rozdíl od krajského ČS (Sedláčková et Plášek ed. 2005) je u všech recentních taxonů uvedena konkrétní lokalita posledního zjištění v terénu, autor, rok nálezu, případně odkaz na literární citaci a celkový počet lokalit zjištěných v terénu za období let 1990 – 2007.

Do **kategorie kriticky ohrožených taxonů (C1)** jsou řazeny výrazně ohrožené rostliny vázané na ohrožená a mizející stanoviště v důsledku činnosti člověka s omezeným výskytem lokálních a většinou slabých populací (někdy již nekvetoucích, přežívajících vegetativně). Dále sem patří taxony s ojedinělým výskytem v regionu z hlediska taxonomického, fyto geografického a ekologického. Náleží sem druhy dříve vzácnější, jejichž současné lokality jsou značně redukovány (např. *Allium victorale*, *Botrychium lunaria*, *Gentiana cruciata*, *Phyteuma orbiculare* subsp. *orbiculare*). Dále pak druhy se sníženou četností a hustotou lokálních populací, jejichž existence při současném trendu působení stresových faktorů je značně ohrožena, kde navíc může v brzké době dojít až k jejich úplnému vymizení.

Kategorie silně ohrožených (C2) zahrnuje taxony s prokazatelně trvalým snižováním počtu a hustoty dílčích populací na větší části území ČR, zvláště pak v přilehlých oblastech sousedících se zájmovým územím. Patří sem i řada v minulosti vzácných druhů s počtem do 2-3 lokalit, případně i vyšším (do 10), jejichž

existence může být do budoucna ohrožena, ale zatím nelze současný stav považovat za kritický. Výběr taxonů této kategorie se u řady případů odlišuje od celostátního hodnocení. Naopak v některých případech s četnějším výskytem v regionu (zvláště u druhů chráněných zákonem, resp. vyhláškou č. 395/92) zůstává respektováno celostátní zařazení (*Luzula luzulina*, *Ononis arvensis*, *Orchis pallens*, *Polystichum braunii*).

V **kategorii ohrožených taxonů C3** je u většiny rostlin zaznamenán prokazatelný ústup lokalit, který se projevuje vymizením druhu na dříve registrovaných stanovištích (např. *Cicerbita alpina*, *Dactylorhiza majalis* subsp. *majalis*, *Isolepis setacea*) nebo snížením populací na dříve početnějších lokalitách (*Galanthus nivalis*, *Valeriana dioica*). V souladu s celostátním hodnocením zde byly ponechány fyto geograficky významnější druhy s vyšším počtem lokalit, př. *Dentaria glandulosa* (karpatský endemit, jehož areálová hranice prochází východní částí Moravskoslezského kraje), stejně tak i další karpatské druhy, např. *Euphorbia stricta*, *Hacquetia epipactis* a druhy ohrožených stanovišť *Aphanes arvensis*, *Hypericum humifusum*, *Orchis mascula* subsp. *signifera*, aj.

Kategorie vzácnějších taxonů vyžadujících další pozornost (C4) zahrnuje rostliny, které s jistotou nelze zařadit do žádné z uvedených kategorií ohrožení. Na rozdíl od publikované anglické verze (Holub et Procházka 2000) je tato skupina v novější doplněné verzi (Procházka ed. 2001) rozčleněna do dvou skupin (C4a, C4b). Toto dělení je v předkládaném Červeném seznamu respektováno.

Podskupina C4a sdružuje druhy, u kterých lze vzhledem ke známým rizikovým faktorům předpokládat ohrožení v relativně krátké době. Patří sem proto např. atraktivní druhy ohrožené v době květu trháním a přesazováním nebo druhy závislé na specifickém managementu stanovišť. Je zde zařazena řada druhů početného výskytu s dosud platnou právní ochranou v příloze vyhlášky č. 395/92 Sb., např. *Dactylorhiza fuchsii* subsp. *fuchsii*, *Gentiana asclepiadea*, *Lilium martagon* a *Lunaria rediviva*.

Do **podskupiny C4b** náleží dosud nedostatečně prostudované taxony, o kterých nejsou k dispozici dostatečné poznatky taxonomické, fyto geografické a ekologické potřebné pro přesnější stanovení jejich konkrétního stupně ohrožení.

Nomenklatura vědeckých jmen taxonů je uvedena podle Procházky [ed.] (2001).

Použité zkratky:

ČK – Červená kniha

ind. – v úvahu se bere jen původní, přirozený výskyt

ind.? – není jasné, zda je taxon v území původní

KČR (1-7) – Květena České republiky, svazky 1-7

not. – (notavit) v terénu zaznamenal

teste – ověřil

zkratky herbářů – viz Vozárová et Sutorý (2001)

Seznam taxonů

A1 Vyhybnulé taxony

- C3 *Achillea setacea* – Fulnek (Sapetza 1865)
 C2 *Ajuga chamaepitis* – Příbor (Slavíková in KČR6)
 C3 *Anagallis foemina* – Nový Jičín (Sapetza 1865)
 C1 *Arnoseris minima* – Pustějov (Mückusch in Duda 1951); Suchdol n. O., Nový Jičín - nověji neověřeno (Kaplan et Kubát in KČR7)
 C1 *Artemisia scoparia* – Štrambersk, Kotouč (Sapetza 1865), Kotouč, Jelenice u Fulneka (Oborny 1882-86, Formánek 1887, Otruba 1926), Štrambersk, Kotouč, Zámecký vrch, Skalky (Otruba 1930)
 A1 *Asperula arvensis* – Suchdol n. O., leg. Nawratil, sine dato, NJM; Fulnek před r. 1908 (Kubát in KČR6)
 C1 *Bromus secalinus* – Štrambersk (Otruba 1930)
 C1 *Bupleurum rotundifolium* – Nový Jičín, cesta k Čertáku (Oborny 1882-86)
 C2 *Carex davalliana* - Svinec u Nového Jičína (Sapetza in Oborny 1882-86)
 C1 *Chimaphilla umbellata* – Nový Jičín (Sapetza 1865); Rychaltice, leg. Břežný 1925, NJM
 C3 *Cirsium pannonicum* – Nový Jičín (Sapetza in Oborny 1882-86); Štrambersk (Sapetza in Oborny 1882-86)
 C3 *Crepis foetida subsp. rhoeadifolia* – Jerlochovice u Fulneku (Sapetza 1865, Oborny 1882-86, Formánek 1887)
 C1 *Cyperus flavescens* – Studénka n. O. (Otruba 1926)
 A1 *Cystopteris sudetica* – Radhošť (Gogela 1903-06), nověji neověřeno, patrně omyl (Chrtek in KČR1)
 C1 *Drosera anglica* – Příbor (Čvančara in KČR5)
 C4a *Elytrigia intermedia* - Příbor (Oborny 1882-86)
 C3 *Erysimum diffusum* – Polanka n. O., leg. Kilián 1963, NJM
 C1 *Filago lutescens* – Petřkovická hůrka, Polouvsí (Sapetza 1865)
 C3 *Filago minima* – Starý Jičín (Sapetza 1865)
 C1 *Galium tricorutum* – Odry (Oborny 1882-86, Formánek 1887); Studénka n. O., Odry (Otruba 1926)
 C2 *Gentiana pneumonanthe* – Hodslavice, Jehličná (Sapetza 1865, Oborny 1882-86, Formánek 1887)
 C1 *Gentianella amarella subsp. amarella* – Štrambersk, leg. Leidolf 1938, NJM
 C1 *Gentianella lutescens subsp. carpatica* – Kotouč u Štramberska, leg. Weeber 1903, BRNU
 A1 *Geranium lucidum* – Štrambersk, Kotouč, leg. Leidolf 1938, NJM
 C2 *Geranium molle* – Štrambersk, leg. Pospíšil 1953, BRNM
 A2 *Geum aleppicum* – Mankovice (Nawratil in Smejkal KČR4)
 A1 *Helianthemum rupifragum* – Štrambersk, Kotouč, leg. Kilián 1956, OP
 C4a *Hieracium schmidtii* – Štrambersk, Kotouč (Zavřel 1951)
 C4a *Kohlruschia prolifera* – Petřkovická hůrka (Oborny 1882-86, Formánek 1887); Polanka n. O. (Kovanda in KČR2)

- C1 *Lathyrus aphaca* – Hodslavice (Chrtková in KČR4)
 C1 *Liparis loeselii* – Bílovec (Mückusch in Formánek 1887)
 A2 *Lolium remotum* – Vrchy u Fulneku (Oborny 1882-86)
 C1 *Nigella arvensis* – Suchdol n. O., sine dato, leg. Nawratil, NJM
 C1 *Nymphaea alba* – Suchdol n. O. (Sapetza 1865)
 C2 *Odontites verna* – Fulnek, leg. Kriskche 1936, OP
 C3 *Ononis repens* – Čertův mlýn u Nového Jičína (Sapetza 1865); Starý Jičín (Sapetza 1865); Příbor (Kirschner et Štěpánek in KČR4)
 C2 *Orchis morio* – Odry (Rangel 1895); Nový Jičín (Oborny 1882-86, Formánek 1887); Radhošť (Gogela 1931); Sedlnice, leg. Leidolf 1937, NJM; Frenštát p. R., Horečky, leg. Kajdoš, OP
 C1 *Orchis palustris* – Odry (Rangel 1895, Hruby 1914, Otruba 1926); Studénka n. O. (Podpěra 1914)
 C2 *Pedicularis palustris* – Fulnek, vypuštěný rybník (Sapetza 1865)
 C2 *Polygala amarella subsp. amarella* – Odry (Hruby 1914, Otruba 1925-26)
 C4a *Potentilla arenaria* – Štrambersk, Kotouč; Kopřivnice, Pískovna (Sapetza in Oborny 1882-86)
 C2 *Pseudorchis albida* – Pustevny, Procházka 1906, BRNO (Jatiová et Šmiták 1996)
 C1 *Pulicaria vulgaris* – Nový Jičín (Oborny 1882-86); Sedlnice (Leidolf 1929)
 C1 *Pyrola chlorantha* – Bludovice u N. Jičína (Sapetza in Oborny 1882-86)
 C3 *Rapistrum perenne* – Fulnek (Smejkal in KČR3)
 C2 *Rosa majalis* – Příbor (Oborny 1882-86, Formánek 1887, Otruba 1926)
 A2 *Scandix pecten-veneris* – Libhošť u N. Jičína, leg. Leidolf 1938, NJM
 C2 *Sisymbrium orientale* – Štrambersk, Zámecký vrch, leg. Leidolf 1937, NJM
 C1 *Spiranthes spiralis* – Nový Jičín, Svinec (Sapetza 1865)
 C1 *Stachys germanica* – Štrambersk, Kotouč, leg. Kilián 1958, FMM
 C2 *Thesium pyrenaicum* – Radhošť (Oborny 1882-86, Formánek 1887)
 C2 *Thymelaea passerina* – Kojetín u N. Jičína, Svinec (Sapetza 1865, Oborny 1882-86, Formánek 1887)
 C2 *Triglochin palustre* – Nový Jičín, Svinec a Čerták (Sapetza 1865, Oborny 1882-86, Formánek 1887); N. Jičín, vrch Žilina, Petřkovická hůrka, prameniště (Vicherek 1957)
 C2 *Valerianella rimosa* – Nový Jičín a okolí (Sapetza in Oborny 1882-86)
 C3 *Veronica praecox* – Štrambersk (Otruba 1930)

A2 Neověřené taxony

- C1 *Agrostemma githago* – Petřvald (okr. N. Jičín), leg. Sedláčková 1985, NJM
 C4a *Anthyllis vulneraria subsp. polyphylla* – Štrambersk, Kotouč (Slavík in KČR4)
 C3 *Aster linosyris* – Štrambersk (Kovanda et Kubát in KČR7)
 C2 *Blysmus compressus* – Kojetín u N. Jičína, Svinec (Vicherek 1957)
 C1 *Brassica elongata* – Polanka n. O. (Zelený in KČR3)
 C1 *Bromus arvensis* – Petřkovice (Oborny 1882-86, Otruba 1925)
 C1 *Bromus secalinus* – Štrambersk, úpatí Kotouče (Otruba 1930)

- A2 *Camelina sativa subsp. sativa* – Jistebník, Studénka, Děrné u Fulneku (Smejkal in KČR3)
 C1 *Campanula cervicaria* – Trojanovice, leg. Kajdoš 1956, NJM
 C3 *Campanula latifolia* – Velký Javorník, leg. Sedláčková 1977, NJM
 C4a *Carex cespitosa* – Nový Jičín (Formánek 1887, Otruba 1926); Polanka n. O. (Otruba 1926)
 C4a *Carex disticha* – Odry (Oborny 1882-86, Formánek 1887)
 C4a *Carex paniculata* – Příbor, les Osičina (Oborny 1882-86, Formánek 1887, Otruba 1926); Studénka n. O., Jistebník, Polanka n. O. (Otruba 1926)
 C2 *Centunculus minimus* – Odry (Podpěra 1949)
 C3 *Cerastium semidecandrum* – Štramberk, Kotouč (Otruba 1930)
 C2 *Chenopodium urbicum* – Polanka n. O., leg. 1963 Kilián, OSM
 C2 *Chenopodium vulvaria* – Fulnek, Jerlochovice, leg. Sedláčková 1987, NJM
 C2 *Cicuta virosa* – Jistebník, údolí Odry, leg. Leidolf 1937, NJM
 C3 *Cirsium eriophorum* – Štramberk, Tamovický dvůr (Sapetza 1865)
 C2 *Coeloglossum viride* – V. Javorník, Svinec (Sapetza 1865)
 C3 *Crepis mollis subsp. hieracioides* – Lubina (Pospíšil 1964)
 C2 *Dactylorhiza sambucina* – Štramberk, Libotínské paseky, leg. Anonymus NJM; Velký Javorník, Dlouhá (Sapetza 1865); Veselí u Oder (Rangel 1895); Vrchy, leg. Pospíšil 1961, OLM
 C3 *Dorycnium herbaceum* – Štramberk, Bednář 1962, OL; vrch Kotouč (Slavík in KČR4)
 C3 *Drosera rotundifolia* – Trojanovice, pod Kaním vrchem, leg. Kajdoš 1950, NJM
 C2 *Elatine hexandra* – Polouvsí u Starého Jičína (Schlosser in Oborny 1882-86, Formánek 1887)
 C3 *Elatine hydropiper subsp. hydropiper* – Studénka n. O. (Otruba 1926)
 C3 *Epilobium obscurum* – Fulnek (Sapetza 1865, Oborny 1882-86); Štramberk (Krkavec et Baudyš 1955)
 C3 *Epipactis atrorubens* – Štramberk (Formánek in Otruba 1930)
 C3 *Equisetum pratense* – Mankovice (Balátová-Tuláčková 1969)
 C3 *Equisetum ramosissimum* – Měrkovice, Kazničov, leg. Kajdoš 1947, NJM
 C1 *Erysimum repandum* – Polanka n. O., leg. Kilián 1963, OSM
 C4b *Erysimum hieracifolium* – Suchdol n. O. (Štěpánek in KČR3)
 C4a *Euonymus verrucosa* – Štramberk, Kotouč (Skalická in KČR5)
 C3 *Euphorbia falcata* – Polanka n. O., leg. Kilián 1966, NJM
 C4a *Euphorbia virgata* – Štramberk (Otruba 1930); Polanka n. O., leg. Kilián 1957, NJM
 C2 *Euphrasia curta subsp. glabrescens* – Štramberk (Zavřel 1952); Radhošť (Smejkal et Dvořáková in KČR6)
 C2 *Euphrasia rostkoviana subsp. montana* – Frenštát p. R., Horečky (Smejkal et Dvořáková in KČR6)
 C1 *Euphrasia slovaca* – Životice u N. Jičína, vrch Jedle (Smejkal et Dvořáková in KČR6)
 C2 *Euphrasia uechtriziana* – Radhošť (Smejkal et Dvořáková in KČR6)

- C1 *Glaucium corniculatum* – Polanka n. O., leg. Kilián 1963, NJM; Hladké Životice (Kubát in KČR1)
 C4a *Gnaphalium norvergicum* – Radhošť (Oborny 1882-86, Formánek 1887)
 C1 *Hippuris vulgaris* – tůně u Studénky n. O. (Remeš in Otruba 1925); Studénka n. O., leg. Leidolf 1937, NJM
 C3 *Hypochaeris maculata* – mezi Luboměří a Heltínovem u Oder, leg. Šula 1967, OP
 C3 *Juncus squarrosus* – Pustevny, Tanečnice, leg. Sedláčková 1976, NJM
 C3 *Lappula squarrosa* – Nový Jičín, Žilina u N. Jičína, Jeseník n. O. (Sapetza 1865, Oborny 1882-86, Formánek 1887); Fulnek 1954 (Pospíšil 1964)
 C1 *Lathyrus hirsutus* – Hájov u Příbora (Formánek 1887, Chrtková in KČR4)
 C4 *Lavatera thuringiaca* – Příbor, Prehalovský pahorek (Úlehla 1898)
 C2 *Leonurus marrubiastrum* – Odry (Oborny 1882-86, Formánek 1887); Odry, Studénka n. O. (Otruba 1926); Štramberk, Skalky (Otruba 1930)
 A2 *Lolium temulentum* – Kojetín u N. Jičína (Sapetza 1865); Štramberk (Otruba 1930)
 C1 *Marrubium vulgare* – Nový Jičín, Žilina u N. Jičína, Hodslavice (Sapetza 1865)
 C4a *Melica transsilvanica* – Štramberk, Kotouč, Fulnek-Zámecký vrch a Jelenice (Sapetza 1865); Štramberk (Otruba 1930)
 C1 *Moneses uniflora* – Velký Javorník, Svinec (Sapetza 1865); Libhošťská hůrka (Úlehla 1898); Sedlnice, leg. Leidolf 1929, NJM (Leidolf 1929)
 C1 *Montia fontana* – Frenštát p. R., Na Nivách (Zbavitel 1956)
 C4a *Myosotis discolor* – mezi Straníkem a Hostašovicemi (Sapetza 1865)
 C1 *Nymphaea candida* – Suchdol n. O., Studénka n. O. (Sapetza in Oborny 1882-86)
 C3 *Orobanche alba* – Odry (Oborny 1882-86, Formánek 1887, Otruba 1926, Zázvorka in KČR6)
 C4a *Peucedanum cervaria* – Starý Jičín, areál Starojického hradu (Vicherek 1957)
 C1 *Polycnemum majus* – Frenštát p. R., leg. Kajdoš 1950, NJM
 C2 *Potamogeton acutifolius* – Studénka n. O., leg. Leidolf 1937, NJM
 C3 *Prunella laciniata* – Frenštát p. R., leg. Kajdoš 1956, NJM
 C3 *Pseudolysimachion maritimum* – Suchdol n. O., leg. Sedláčková 1984, NJM
 C2 *Pulmonaria angustifolia* – Štramberk (Schlosser in Oborny 1882-86, Formánek 1887)
 C2 *Ranunculus lingua* – Větrkovice (Formánek 1887); Drnholec (Úlehla 1898); Suchdol n. O., Studénka n. O. (Otruba 1926)
 C1 *Ranunculus sardous* – nádraží Studénka n. O. (Laus 1936)
 C3 *Rosa gallica* – Kojetín u N. Jičína, Svinec (Vicherek 1957); Sedlnice, Libhošť (Pospíšil 1964)
 C3 *Salix daphnoides* – Štramberk (Krkavec et Baudyš 1955)
 C3 *Salix rosmarinifolia* – Štramberk (Krkavec et Baudyš 1955)
 C1 *Senecio erucifolius* – Štramberk, Kotouč (Grulich in KČR7)
 C3 *Silium silaus* – mezi Novým Jičínem a Blahutovicemi (Sapetza in Oborny 1882-86)
 C1 *Silene gallica* – Frenštát p. R., pole Na Nivách, leg. Kajdoš 1947, NJM
 C2 *Silene nemoralis* – Štramberk (Šourková in KČR2)
 C2 *Sium latifolium* – Studénka n. O., Jistebník, Polanka n. O. (Otruba 1926)
 C2 *Stachys annua* – Štramberk, leg. Kajdoš 1963, NJM

- C1 *Taraxacum mendax* – Odry, Veselí, leg. Pospíšil 1961, BRNM
 C1 *Taraxacum skalinskanum* – Nový Jičín, Starojická Lhota, leg. Pospíšil 1961, BRNM, (in Kirschner et Štěpánek 1998)
 C2 *Taraxacum vindobonense* – Studénka n. O., leg. Pospíšil 1955, BRNM
 C1 *Torilis arvensis* – Štramberský vrch, Kotouč (Krkavec et Baudyš 1955)
 C2 *Traunsteinera globosa* – Frenštát p. R., Horečky, leg. Sedláčková 1968, NJM
 C4a *Trifolium alpestre* – Nový Jičín (Oborny 1882-86, Formánek 1887); vrch Žilina a Svinec u N. Jičína (Vicherek 1957); Závišice, les Uhlířák (Pospíšil 1964)
 C3 *Trifolium fragiferum* – Blahutovice, Dub, Palačov, Janovice, Starý Jičín, Hůrka, Straník, Štramberský vrch (Pospíšil 1964)
 C3 *Trifolium rubens* – Štramberský vrch (Formánek 1887); Odry (Hruby 1914)
 C1 *Utricularia vulgaris* – Fulnek (Oborny 1882-86);
 A2 *Vaccaria hispanica subsp. grandiflora* – Nový Jičín, Skalky, leg. Grofová 1960, NJM
 C4a *Veronica verna* – Štramberský vrch (Otruba 1930)
 C2 *Vicia pannonica subsp. pannonica* – Tichá, leg. Sedláčková 1976, NJM
 C4a *Viola biflora* – Radhošť, leg. Leidolf 1938, NJM
 C3 *Viola canina subsp. ruppilii* – Sedlnice (Kirschner et Skalický in KČR2)
 C3 *Viola rupestris* – Nový Jičín (Kirschner et Skalický in KČR2)
 C3 *Viola tricolor subsp. saxatilis* – Štramberský vrch, Kotouč, leg. Leidolf 1937, NJM
 C4b *Xanthium albinum* – Polanka n. O. (Havlíček in KČR7)

A3 Nejasné případy vymizelých taxonů

- C2 *Androsace elongata* – Pustějov (Mückusch in Duda 1951)
 A3 *Campanula rapunculus* – Příbor (Schlosser in Oborny 1882-86) - zcela nepravděpodobný výskyt (Kovanda in KČR6)
 C2 *Carex divulsa* – Štramberský vrch, Kotouč (Otruba 1930)
 C4a *Chrysosplenium oppositifolium* – lesy jižně od Opavy; Hostašovice (Hrouda in KČR3)
 C3 *Corydalis pumila* – Štramberský vrch, Kotouč (Otruba 1930)
 C1 *Crocus albiflorus* – Spálov (Schlosser in Oborny 1882-86)
 C3 *Euphorbia polychroma* – Odry (Mückusch in Duda 1951)
 C1 *Galium austriacum* – Štramberský vrch (Otruba 1930) - chybný údaj (cf. Štěpánková in KČR6)
 C2 *Globularia punctata* – Odry (Mückusch in Duda 1951) - patrně pochybný údaj (Grulich in KČR6)
 C1 *Goodyera repens* – Odry (Schlosser in Formánek 1887)
 C2 *Gypsophila fastigiata* – Fulnek (Mückusch in Duda 1951)
 C4a *Hieracium cymosum* – mezi Jistebníkem a Košátkou n. O. (Svěrák in Šmarda 1956)
 C3 *Juncus alpino-articulatus* – Studénka n. O. (Otruba 1926)
 C1 *Juncus atratus* – Studénka n. O. (Otruba 1926)
 C1 *Malaxis monophyllos* – Trojanovice, Radhošť (Schlosser in Oborny 1882-86)
 C1 *Myoyostis stenophylla* – Štramberský vrch (Schlosser 1843 in Otruba 1930)

- C2 *Onobrychis arenaria* – Štramberský vrch (Chrtková in KČR4)
 C3 *Ornithogalum nutans* – Fulnek, Odry (Oborny 1882-86)
 C3 *Orphantha lutea* – Vlkovice u Fulneku (Mückusch in Duda 1951) - výskyt málo pravděpodobný (Kubát in KČR6)
 C3 *Oxytropis pilosa* – Bílovec (Mückusch in Duda 1951) - patrně chybný údaj (Chrtková in KČR4)
 C1 *Pulsatilla patens* – Vlkovice u Fulneku (Mückusch in Duda 1951) - zcela nepravděpodobný údaj (Skalický in KČR1)
 C2 *Rosa pimpinellifolia* (ind.?) – Štramberský vrch (Větvička in KČR4)
 C3 *Rubus saxatilis* – Odry, Hennhof (Hruby 1914)
 C1 *Scorzonera parviflora* – Odry (Mückusch in Duda 1951)
 C2 *Thalictrum flavum* – mezi Studénkou n. O. a Albrechticemi (Osvažilová in KČR1)
 C1 *Trinia glauca* – Štramberský vrch (Schlosser 1843)
 C4a *Viola mirabilis* – Studénka n. O. (Otruba 1926)

C1 Kriticky ohrožené taxony

- C3 *Achillea nobilis* – Štramberský vrch, PP Kamenárka, not. Sedláčková 2007, 2
 C2 *Adonis aestivalis* – Příbor, leg. Sedláčková 1990, NJM, 1
 C2 *Allium victorialis* – Trojanovice, NPR Radhošť, not. Jaškovský et Sedláčková 1994, 1
 C4a *Anthericum ramosum* – Štramberský vrch, Kotouč, not. Kvita et Sedláčková 2004, 1
 C2 *Betula obscura* – Trojanovice, v. svahy Kyčery, not. Sedláčková 2004
 C3 *Biscutella laevigata subsp. varia* – Štramberský vrch, Zámecký vrch, not. Sedláčková 2004, 2
 C2 *Botrychium lunaria* – Štramberský vrch, Kotouč, v. část lomu, leg. Sedláčková 2004, NJM, 2
 C3 *Butomus umbellatus* – Mankovice, břeh požární nádrže, not. Neuschlová et Sedláčková 1993; Jistebník, pod hrází rybníka Kukla (Šumberová et Koutecký 1999 in Grulich ed. 2003), 3
 C4a *Campanula moravica* – Štramberský vrch, Kotouč, skály jeskyně Šipky, not. Sedláčková 2004, 2
 C2 *Carex distans* – Životice u N. Jičína, prameniště z. svahů Jedle, leg. Sedláčková 1995, NJM, 2
 C2 *Centaurea pulchellum* – Kateřinice, příkop silnice j. od lesa Hájek, leg. Sedláčková 2005, NJM, 5
 C2 *Cephalanthera rubra* – Tichá, Tichavská hůrka, not. Albín 2004, ústní sdělení, 1
 C4a *Chondrilla juncea* – Stachovice, Šturalova pískovna, leg. Šimurdová 1994, NJM, 1
 C3 *Cyclamen purpurascens* (ind.?) – Fulnek, Jerlochovice, not. Otáhal 2004, 1
 C2 *Dactylorhiza incarnata* – Štramberský vrch, Kotouč, zvodnělá terasa, not. Pavlík 2001, 1
 C3 *Diphasiastrum alpinum* – Trojanovice, mezi Radhoštěm a V. Polanou, leg. Sedláčková 1995, det. Kubát NJM, 2
 C2 *Diphasiastrum zeileri* – Trojanovice, stejná lokalita, leg. Sedláčková 1995, det. Kubát, NJM, 1

- C1 *Elatine alsinastrum* – Polanka n. O., NPR Polanská niva, not. Sovíková et Sedláčková 2005, 1
- C1 *Epipactis greuteri* – Štramberk, Bílá hora, leg. Sedláčková 2001, det. Batoušek, NJM, 1
- C1 *Epipactis leptochila subsp. neglecta* – Štramberk, Kotouč, leg. Sedláčková 1996, det. Batoušek, NJM, 1
- C1 *Epipactis microphylla* – Štramberk, Kotouč, z. svahy, not. Sedláčková et Kvita 2004, 2
- C2 *Equisetum x moorei* – Štramberk, areál lomu Kotouč, zvodněná terasa, leg. Hradílek 2002, OL, leg. Pavlík 2003, NJM, 1 (Hradílek in Hadinec, Lustyk et Procházka 2003)
- C1 *Equisetum variegatum* – Štramberk, areál lomu Kotouč, zvodněná terasa, leg. Pavlík 2001, NJM, 1
- Eryngium campestre* – Štramberk, Zámecký vrch, not. Sedláčková 2007, 1
- C2 *Gentiana cruciata* – Kojetín u N. Jičína, PR Svinec, pastviny jv. svahů, not. Sedláčková 2006, 4
- C3 *Glechoma hirsuta* – Trojanovice, luh Radhoštnice, leg. Jaškovský 1997, NJM, 1
- C3 *Glyceria nemoralis* – Rybí, lesy jz. od obce (Trávníček 1999 in Grulich ed. 2003), 1
- C3 *Gymnadenia conopsea subsp. conopsea* – Frenštát p. R., Horečky – Rekovice, not. Sedláčková et Sobotíková 1991, 1
- C3 *Hyoscyamus niger* – Štramberk, not. Pavlík 2003, 1
- C2 *Kickxia elatine subsp. elatine* – Jasenice u Val. Meziříčí, pole j. od obce, not. Sedláčková et Cimalová 2004, 1
- C2 *Kickxia spuria* – Příbor, pole u lesa Osičina (Šumberová et Hlaváček 1999 in Grulich ed. 2003), 2
- C2 *Lythrum hyssopifolia* – Štramberk, areál lomu Kotouč, leg. Sedláčková 2003, NJM, 1
- C3 *Malva pusilla* – Kunín (Prach 1999 in Grulich ed. 2003), 1
- C3 *Medicago minima* – Štramberk, Skalky, PP Kamenárka, not. Sedláčková 2004, 3
- C3 *Melica ciliata* – Koprivnice, skála Raškova kamene, leg. Sedláčková 2003, NJM, 3
- C1 *Misopates orontium* – Trojanovice, Papratná, not. Sedláčková et Cimalová 2004, teste Sedláčková 2007, 1
- C1 *Myricaria germanica* – Štramberk, lom Kotouč, skály nad zvodněnou terasou, not. Sedláčková 2001, 1
- C1 *Najas minor* – Studénka n. O., rybník Bažantula, leg. Sedláčková 1993 (NJM); rybníky Kozák a Velký Okluk (Neuschlová 1999 in Grulich ed. 2003), další lokality z Poodří (Koutecký in Hadinec et al. 2005), 6
- C1 *Nymphoides peltata* – Studénka n. Odrou, rybníky Kozák a Velký Okluk, not. Neuschlová et Sedláčková 1993; rybník Kozák, Sedláčková 2006, 2
- C1 *Ophrys apifera* – Štramberk, Kotouč, not. Kvita et Sedláčková 2004; Dolní Kamenárka (botanická zahrada), not. Pavlík et Sedláčková 2004; Skalky, z. svahy nad městem, not. Pavlík et Sedláčková 2005, 3

- C3 *Ornithogalum umbellatum* – Stará Ves nad Ondřejnicí, not. Neuschlová 1980; louky u Odry j. od ústí Ondřejnice, leg. Neuschlová et Sedláčková 2005, NJM, 1
- C3 *Orobanchaceae* – Štramberk, jv. svahy Bílé hory, lem komunikace, leg. Kvita 2007, rev. Zázvorka, NJM, 1
- C2 *Parnassia palustris* – Trojanovice, louka Na dolině, not. Sedláčková 2006, 1
- C1 *Phyllitis scolopendrium* – Mořkov, PR Trojačka, not. Sedláčková 2006, 1
- C2 *Phyteuma orbiculare subsp. orbiculare* – Spálov, pravý přítok Něžčinského potoka, not. Sedláčková 1995, 1
- C1 *Poa crassipes* – Štramberk: NPP Šipka, Kotouč, skalky vrcholové kóty 532, leg. Sedláčková 2004, NJM, leg. Kvita 2005, NJM, 1
- C1 *Pulicaria dysenterica* – Frenštát p. R., Daremní, příkop silnice, not. Sedláčková 2007, 2
- C2 *Salvinia natans* – Studénka n. Odrou, rybníček s. od Bažantního rybníka, not. Sedláčková 2006, 5
- C3 *Saxifraga paniculata* – Štramberk, Dolní Kamenárka, not. Pavlík et Sedláčková 2005, 2
- C1 *Scabiosa lucida subsp. calcicola* – Štramberk, Kotouč, Jurův kámen, not. Sedláčková 2004, 3
- C2 *Schoenoplectus tabernaemontani* – Štramberk, Kotouč, areál lomu, leg. Pavlík 2006 (soukr. herb.), 1
- C4a *Taraxacum nordstedtii* – Studénka n. Odrou, podél žel. tratě k Pustějovskému potoku (Faltys 1999 in Grulich ed. 2003), 1
- C3 *Thalictrum minus* – Veřovice, Tománkův kopec, not. Sedláčková et Špačková 2006, 1
- C3 *Thelypteris palustris* – Polanka n. Odrou, Nádražní rybník, příkop podél žel. tratě, not. Sedláčková et Neuschlová 1993; Bartošovice, lesní mokřad (Šumberová et Sovíková 1999 in Grulich ed. 2003), 2
- C1 *Trapa natans* – Studénka n. Odrou, rybníček s. od Bažantního rybníka, not. Sedláčková 2006, 5
- C3 *Trifolium ochroleucum* – Kojetín u N. Jičína, PR Svinec, z. svahy, not. Sedláčková et Kvita 2006, 3
- C1 *Typha laxmannii* – Štramberk, lom Kotouč, v. část, leg. Pavlík 2003 (soukr. herbář), 1
- C2 *Veronica austriaca* – Štramberk, Kotouč, z. stráň, leg. Sedláčková 2004, NJM, 1
- C3 *Virga pilosa* – Libhošť, jv. okraj obce (Grulich 1999 in Grulich ed. 2003), 1
- C2 Silně ohrožené taxony**
- C2 *Aconitum firmum subsp. moravicum* – Trojanovice, NPR Radhošť, not. Sedláčková 1996, 10
- C2 *Alisma gramineum* – Studénka n. O., Jistebník, Petřvald, písky řeky Lubiny (Smejkal 1949); Studénka n. O., not. Neuschlová et Sedláčková 1993, 1
- C3 *Allium rotundum* – Skorotín, Urbišův kopec, (Lustyk 1999 in Grulich ed. 2003)

- C4a *Allium senescens subsp. montanum* – Štramberk, PP Kamenárka, not. Sedláčková 2007, 3
 C2 *Antennaria dioica* – Životice u N. Jičína, Jedle, jz. svahy, not. Sedláčková 1995; Mořkov, v. okraj obce, (Lustyk 1999 in Grulich ed. 2003), 3
 C4a *Anthemis tinctoria* – Jakubčovice n. O., okraj lomu, not. Sedláčková 2001, 1
 C3 *Arabis sagittata* – Veřovice, Štramberčák, leg. Sedláčková 1977 (NJM), det. Měsíček; Mořkov, pikritový lom kóty 395, leg. Sedláčková 2006, NJM, 1
 C3 *Batrachium trichophyllum* – Studénka n. O., rybník Bažantula, leg. Sedláčková 1993, NJM, rev. Husák; Kunín, Obora, slepé rameno Odry, leg. Sedláčková 2006, NJM, 2
 C4a *Bothriochloa ischaemum* – Straník, pastviny vrchu Strážnice, leg. Sedláčková 1998, NJM, 2
 C4a *Bromus japonicus* – Štramberk, Skalky, leg. Sedláčková 1995, NJM, 1
 C3 *Bromus ramosus* – Životice u N. Jičína, lesy s. od Jedle, leg. Sedláčková 1999, NJM, (not. Grulich et Sedláčková 1999 in Grulich ed. 2003), 2
 C3 *Calla palustris* – Jestřábí, PP Stříbrné jezírko, not. Sedláčková 1999; Trojanovice, Lanský potok u Solárky, not. Sedláčková 2005, 2
 C4a *Carex bohémica* – Odry, Vraženský rybník, leg. Sedláčková, 1993, NJM, 2
 C4a *Carex pseudocyperus* – Albrechtický, rybníček u zemědělského areálu s. od obce, not. Sedláčková 1993, 2
 C3 *Cephalanthera damasonium* – Lubina, remízek na v. břehu nádrže Větřkovic, not. Sedláčková 2005, 10
 C3 *Cephalanthera longifolia* – Kopřivnice, Pískovna, vrchol a j. svahy, not. Sedláčková 2005, 7
 C2 *Cornus australis* – Bitov, polní cesta při jv. okraji obce (Štech 1999 in Grulich ed. 2003), 3
 C4a *Cotoneaster integerrimus* – Štramberk, Kotouč, z. stráň, not. Sedláčková et Kvita 2004, 2
 C3 *Cyperus fuscus* – Jistebník, rybník Kukla (Šumberová et Koutecký 1999 in Grulich ed. 2003), NJM, 1
 C2 *Dipsacus laciniatus* – Štramberk, Bílá hora, okolí Kamenárky (Danihelka 1999 in Grulich ed. 2003); not. Sedláčková 2003, 5
 C3 *Eleocharis ovata* – Jistebník, rybník Kukla (Šumberová et Koutecký 1999 in Grulich ed. 2003), 2
Epilobium lamyi – Bitov, v. okraj obce (Danielka 1999 in Grulich ed. 2003), 2
 C2 *Epipactis palustris* – Trojanovice, louky Na dolině, not. Sedláčková 2006, 3
 C3 *Epipactis purpurata* – Štramberk, les Grosmanka, not. Pavlík et Sedláčková 2005, 3
 C2 *Eriophorum latifolium* – Trojanovice, louky Na dolině, leg. Sedláčková 1996 NJM, 2
 C4a *Festuca pallens* – Štramberk, PP Kamenárka, not. Sedláčková 2005, 4
 C3 *Gagea minima* – Jeseník nad Odrou (Faltys 1997 in Grulich ed. 2003), 1
 C3 *Gentianopsis ciliata* – Kojetín u N. Jičína, roztěžený hliník, not. Sedláčková 2007, 4

- C2 *Gladiolus imbricatus* – Trojanovice, louky pod Kladnatou, not. Sedláčková 2006, 10
 C3 *Hottonia palustris* – Suchdol n. O., kanál na v. okraji Suchdolského lesa, leg. Sedláčková 2001, NJM, 3
 C3 *Jovibarba globifera* – Štramberk, Dolní Kamenárka, not. Pavlík et Sedláčková 2005, 3
 C3 *Juniperus communis subsp. communis* – Trojanovice, Pindula, jv. úpatí Kyčery, not. Sedláčková 2004, 2
 C3 *Laserpitium latifolium* – Štramberk, Kotouč, z. stráň, not. Sedláčková et Kvita 2004, 2
 C3 *Laserpitium prutenicum* – Hostašovice, PP Domorazské louky, not. Sedláčková 1993, 1
 C3 *Limosella aquatica* – Odry, Vraženský rybník, leg. Sedláčková 1993, NJM; Bernartice n. O., zaplavená plocha levého břehu Odry poblíž mostu (Šumberová 1999 in Grulich ed. 2003), 3
 C2 *Luzula luzulina* – Trojanovice p. Jav., vrch Kozinec, leg. Sedláčková 2005, NJM, 8
 C2 *Malus sylvestris* – Hrabětice, podjezd silnice pod žel. tratí, (Faltys 1999 in Grulich ed. 2003), 1
 C3 *Melampyrum arvense* – Kojetín u N. Jičína, PR Svinec, not. Sedláčková 2005, 6
 C3 *Melilotus altissimus* – Štramberk, Libotín (Trávníček 1999 in Grulich ed. 2003), 1
 C3 *Menyanthes trifoliata* – Trojanovice, Bystré, Murasův potok, not. Sedláčková 2006, 5
 C3 *Monotropa hypopitys* – Kunčice p. O., pahorek Peklisko, not. Sedláčková 1995, 3
 C3 *Muscari comosum* – Kojetín u N. Jičína, PR Svinec, not. Sedláčková 2005, 7
 C4a *Myosotis caespitosa* – Košatka n. O., tůň j. od Odry (Šumberová et Koutecký 1999 in Grulich ed. 2003), 1
 C4a *Myosotis sparsiflora* – Suchdol n. O., areál žel. stan., leg. Sedláčková 1998, NJM, 1
 C3 *Myosurus minimus* – Polanka n. O., obnažené dno rybníka Kačírek, leg. Sedláčková 2005, NJM, 3
 C3 *Myriophyllum verticillatum* – Studénka n. O., Bažantí rybník, leg. Sedláčková 1993, NJM, rev. Husák, 2
 C2 *Najas marina* – Studénka n. O., rybníky Velký Okluk a Bažantula (Neuschlová 1999 in Grulich ed. 2003), Horní rybník, Nový rybník, Kozák (Koutecký 2004 in Hadinec et al. 2005), 5
 C2 *Ononis arvensis* – Kateřinice, meze v. od osady Hájek, leg. Sedláčková 2005, NJM, 13
 C2 *Ophioglossum vulgatum* – Životice u N. Jičína, Jedle, pastviny z. svahů, leg. Sedláčková 1995, NJM, 1
 C2 *Orchis pallens* – Vrchy, lem lesa na v. okraji obce, not. Sedláčková 2005, 15
 C2 *Orobanche flava* – Polanka n. O., NPR Polanská niva, luh Odry, not. Neuschlová et Sovíková 2004, 2

- C2 *Parietaria officinalis* – Štrambersk, Kotouč, z. svahy, not. Sedláčková 2004; ulice města, not. Sedláčková 2008, 6
- C3 *Pedicularis sylvatica* – Spálov, PP Králová, leg. Sedláčková 1993, NJM, 1
- Phleum phleoides* – Kopřivnice, skalka s. od PP Váňův kámen, not. Sedláčková 2005, 3
- C3 *Platanthera chlorantha* – Štrambersk, Kotouč, z. svahy, leg. Sedláčková 2003, NJM, 2
- C3 *Poa remota* – Libhošť, les Roveň, leg. Sedláčková 2007, NJM, 1
- C2 *Polystichum braunii* – Veřovice, Kamenárka, suťový les v. svahů, leg. Sedláčková 2004, NJM, 11
- C2 *Populus nigra* – Bernartice n. O., levý břeh Odry, s. od mostu, not. Sedláčková 2002, 5
- C3 *Potamogeton lucens* – Studénka n. O., rybník Kozák, leg. Sedláčková 1993, NJM, 4
- C3 *Potamogeton obtusifolius* – Albrechtický, rybník Kotvice, leg. Kaplan 1999, NJM, 2
- C2 *Potamogeton trichoides* – Kozlovice, PR Rybníky, rašelinná louka (Sádlo 1999 in Grulich ed. 2003), 2
- C4a *Potentilla recta* – Kojetín u N. Jičína, PR Svinec, lem křovin z. svahů, not. Sedláčková et Kvita 2005, 3
- C4a *Primula veris subsp. veris* – Kojetín u N. Jičína, PR Svinec, sz. svahy, not. Sedláčková 2004, 2
- C2 *Pyrola rotundifolia* – Trojanovice, Nořičí, břeh lesní cesty, s. svahy, leg. Sedláčková 2004, NJM, 3
- C3 *Ranunculus arvensis* – Lichnov, Březiny, okraj pole, not. Sedláčková 2005, 5
- C3 *Ranunculus cassubicus* – N. Jičín, les Roveň, leg. Sobek 1995, NJM, 1
- C2 *Rubus bertamii* – Rybí, j. od Holiváku (Trávníček 1999 in Grulich ed. 2003), 1
- Rubus austromoravicus* – Slatina, paseky jjv. od obce (Trávníček 1999 in Grulich ed. 2003), 1
- Rubus perrobustus* – Vřesina, Záhumenice (Trávníček 1999 in Grulich ed. 2003), 1
- Rumex hydrolapathum* – Štrambersk, areál lomu Kotouč, zvodněná terasa, not. Pavlík et Sedláčková 1999, 1
- C3 *Saxifraga tridactylites* – Štrambersk, Kotouč, Jurův kámen, not. Sedláčková 2004, 3
- C4a *Schoenoplectus lacustris* – Jistebník, rybník Podhorník, leg. Sedláčková 1993, NJM, 2
- C3 *Scorzonera humilis* – Dolejší Kunčice, levý přítok Husího potoka, leg. Sedláčková 1997, NJM, 3
- C3 *Scrophularia umbrosa* – Lubina, pobřežní lem levého břehu řeky Lubiny, leg. Sedláčková 2004, NJM, 2
- C4a *Serratula tinctoria* – Sedlnice, Borovec, louka na pravém břehu Sedlnice, leg. Sedláčková 2005, NJM, 1
- C3 *Staphylea pinnata* (ind.?) – Žilina u N. Jičína, střední část Ostružního potoka, leg. Sedláčková 2004, NJM, 3

- C3 *Stellaria palustris* – Bartošovice, PP Bartošovický luh, břeh vodoteče pravého břehu Odry, leg. Sedláčková 2006, NJM, 1
- C3 *Thalictrum lucidum* – Jistebník, louky j. od soustavy Jistebnických rybníků, leg. Sedláčková 2002, NJM, 4
- C3 *Trifolium spadiceum* – Spálov, PP Králová, leg. Sedláčková 1995, NJM, 1
- C2 *Valeriana simplicifolia* – Trojanovice p. Jav., luh a louky při sz. úpatí Kozince, not. Sedláčková 2006, 10
- C4a *Zannichelia palustris subsp. palustris* – pod hrází rybníka Kukla (Šumberová et Koutecký 1999 in Grulich ed. 2003); Štrambersk, Kotouč, leg. Pavlík 2006, NJM, 2
- C3 Ohrožené taxony**
- Achillea ptarmica* – Mniší, louky v. od pahorku Hůrka, leg. Sedláčková 2005, NJM, 3
- C4a *Aconitum lycoctonum subsp. lycoctonum* – Štrambersk, areál lomu Kotouč, svahy potoka Cedron j. od cementárny, leg. Sedláčková 2005, NJM, 5
- C3 *Aconitum variegatum* – Trojanovice, Bystré, erozní rýha potoka Bystrá, not. Sedláčková 1999, 5
- C3 *Anthemis cotula* – Příbor, okolí žel. stan., leg. Sedláčková 1980, rev. Dvořáková, NJM, 1
- C3 *Aphanes arvensis* – Veřovice, úhor j. od žel. trati v z. části obce, leg. Sedláčková 2005, NJM, 17
- C3 *Aquilegia vulgaris* – Tichá, PP Travertinová kaskáda, not. Sedláčková 2005, 16
- C4a *Arctium nemorosum* – Štrambersk, Kotouč, sedlo kóty 532 (Špice), not. Sedláčková 2004, 13
- C4a *Barbarea stricta* – Jistebník, pod hrází rybníka Kukla (Šumberová et Koutecký 1999 in Grulich ed. 2003), 2
- C4a *Berula erecta* – Kunín, obora v nivě řeky Odry, Sovíková et Sedláčková 2006, 2
- C4a *Bismalva alcea* – Příbor, Hončova hůrka, not. Sedláčková 1999, 1
- C4a *Carex buekii* – Bernartice n. O., niva pravého břehu Odry při úpatí Malého lesa, leg. Sedláčková 2002, rev. Řepka, NJM, 3
- C4a *Carex otrubae* – Kojetín u N. Jičína, v. svahy Svince, leg. Sedláčková 2004, rev. Řepka, NJM, 6
- C4a *Carex pendula* – Veřovice, s. úpatí vrchu Dlouhá, leg. Sedláčková 2005, NJM, 20
- C3 *Cerastium lucorum* – Hostašovice, PP Prameny Zrzávky, not. Sedláčková 2004, 5
- C4a *Cerintho minor* – Kopřivnice, skalka s. od PP Váňův kámen, not. Sedláčková 2005, PR Svinec, not. Sedláčková 2006, 7
- C4a *Cicerbita alpina* – Trojanovice, Bystrá, horní tok potoka Bystrá, not. Sedláčková 1999, 5
- C4a *Circaea alpina* – Trojanovice, NPR Radhošť, prameniště Radhoštnice, not. Sedláčková 1997, 6
- C3 *Dactylorhiza majalis subsp. majalis* – Trojanovice, louka Na dolině, not. Sedláčková 2006, 16